

Att leva eukaristiskt

Föredrag vid reträtt på Berget, Rättvik 18–21 juni 2018

Hans Eminens Kardinal Anders Arborelius, OCD, Biskop av Stockholm

(Föredragen är nedskrivna efter bandinspelning)

Föredrag I

Vi börjar vår reträtt med Johannes av Korsets ord

En evig källa har i lönnedom runnit. Jag vet så väl var den sitt läger funnit. Dess uppkomst vet jag ej, ty den har ingen, men vet all uppkomst är den själv för tingen. Jag vet att i skönhet har den ej sin like, att därur dricker jord och himmelrike. Jag vet att i det flödet utan botten har ingen vadat mot en strand och nått den. Dess glans kan intet skymma och förstålla. Jag vet allt ljus har där sin ursprungskälla.

Det är några rader ur en dikt av Johannes av Korset (1542–1591) som heter ”Sång av själen som fröjdar sig åt att känna Gud genom tron”. Den första frågan till oss alla är, om det är vår stora glädje att vi känner Gud genom tron och att vi vill växa in ännu mer och förvandlas av denna glädje. Det är därför vi är här på reträtt. Annars kunde vi ha åkt till Mallorca eller Ullared! Vi anar att Gud vill föra oss allt djupare in i den glädje som är hans, så att hela vårt liv blir upplyst av den, och vi kan leva i ständig tacksägelse och lovsång och bli det vi är menade att bli: en *homo eucharisticus*, en tacksägelsens och tacksamhetens människa, som har funnit vår skatt i Gud.

Dikten är ett sätt för oss att leva oss in i Treenighetens mysterium och öppna oss för Guds innersta veklighet. Vi tror på en treenig Gud, på Fadern, Sonen och den Helige Ande. Varje mässa börjar i Treenighetens namn: ”I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Vår Herres Jesu Kristi nåd, Guds kärlek och den Helige Andes gemenskap vare med er alla”. Mässan slutar med välsignelsen i Treenighetens namn. I själva liturgin blir vi impregnerade och omvandlade av Treenighetstron för att sedan bära ut detta budskap och leva av det i vardagen. Påven Johannes Paulus II (1920–2005) skrev: ”Treenighetsdogmen uttrycker sanningen om Guds inre liv och inbjuder oss att ta emot detta liv”. Gud vill att vi skall dela detta liv. Det går som en röd tråd genom hela uppenbarelsen, att Gud vill yppa sin innersta hemlighet, att han är Fader, Son och Helig Ande.

Det är inte bara något yttre och långt borta, utan detta liv, detta levande vatten, skall springa upp inom oss. Det har det redan gjort genom dopet. Vi är alla delaktiga av detta liv genom dopet. Det är inte något främmande och långt borta, utan vi har det inom oss. Mer och mer kan vi bli förvandlade av detta livgivande, levande vatten och också dela med oss av det. Vi är skapade till Guds avbild. Det glömmet vi lätt.

Speciellt glömmet vi att de andra är skapade till Guds avbild. Det underbara är att varje människa bara genom att vara till kan lära oss något om Gud. Vi kan aldrig nog begrunda att Gud i sin ofattbara godhet ständigt sänder sin avbild till oss, hurudan denna människa än är.

Även den största syndare bär med sig denna avbild. Även om han eller hon gör sitt yttersta för att dölja det, går det inte. Kan man inte vara någonting annat kan man i alla fall vara ett varnande exempel!

Det är oerhört viktigt att komma ihåg att den mänskliga värdighet, att vara Guds avbild, som vi har fått genom skapelsen, finns kvar. Hur förnedrade eller fördärvade av synden vi människor än kan bli, finns det en skönhet och en godhet kvar, som är Guds nåd och gåva. Meningen är att detta skall bli avstamp till en gudslighet. Särskilt i Östkyrkan betonar man mycket starkt den avvägningen. Genom skapelsen är vi Guds avbild och genom frälsningen skall vi bli mer och mer till Guds likhet.

Vi ser tydligast i helgonen att de släpper igenom Guds ljus, Guds kärlek, men vi är alla kallade att gå in i denna förvandlingsprocess, så att Guds likhet mer och mer kan stråla fram. Det sker i hög grad genom Kyrkans sakrament. Eukaristin ger näring, föda till att inifrån likgestalta oss mer och mer med Kristus. Genom skapelsen blir människan, säger kyrkofäderna *capax Dei*. Hon blir kapabel att ta emot Gud. Hon är ett tomrum som kan uppfyllas av Gud, eller för att tala med Teresa av Avilas (1515–1582) kanske mer vardagliga språk är människan en tvättsvamp som kan suga upp det levande vattnet från Gud. En tvättsvamp kan bli mycket full av vatten. Samtidigt finns det en dubbel aspekt, för tvättsvampen delar med sig av vattnet. Så är det också med oss. Ju mer vi delar med oss av det levande vatten vi har fått, desto mer kan vi uppfyllas av det förnyande, förvandlande vattnet.

Genom frälsningen, säger kyrkofäderna, blir människan också *particeps Dei*, delaktig av Gud. Gud tar sin boning i oss genom dopet. Vi blir ett Andens tempel, säger Paulus. Gud lever och verkar inom oss. Allt detta måste då, som Johannes säger till oss, fylla oss med glädje över att vi får känna Gud genom tron. Mer och mer kan vi förvandlas av trons glädje genom evangeliets kraft, så att vi också kan sprida det levande vattnet och bli delaktiga av Guds dröm att allt skall förvandlas genom hans nåd. I Johannesevangeliet läser vi: ”Den som dricker av det vatten jag ger honom skall aldrig någonsin törsta, utan det vatten som jag ger honom skall i hans inre bli en källa med vatten som springer fram till evigt liv” (Joh 4:14).

Tänk om vi kunde se att vi själva bär denna källa med livgivande vatten inom oss. Källan kan både ge oss själva glädje och styrka och också hjälpa andra att upptäcka Gud. Vi måste tro att vi kan hjälpa andra människor att upptäcka Gud. Vi som är skapade till Guds avbild och genom hans nåd har blivit hans tempel kan yppa någonting om vem Gud är för människor omkring oss. Det sker inte bara genom våra ord utan också genom vårt sätt att vara. Vi har mer och mer förvandlats av Guds nåd genom dopet, genom eukaristin, så att någonting har fastnat. Ibland märker vi det inte själva, och det är bäst så, för om vi märker det kan vi själva ta åt oss äran. Vi får aldrig glömma att vi också kan snubbla på vägen och haka upp oss.

Det kristna livet är också en ständig reningsprocess. Den heliga Birgitta (1303–1373) talar om Gud som en tvätterska som håller på att tvätta mänskligheten för att rena den från dess synd. Frågan är om vi mest hakar upp oss på fläckarna eller på resultatet. En av de viktigaste frågorna under vår reträtt är, om vi mer är en tacksägelsens och lovsångens människa eller mer en klagosångens och gnällets människa. Det finns något av bägge delarna i oss. Vi får klaga och vara missnöjda, men inte hela tiden. Genom arvsyndens är det lite lättare att bli

gnällets och missnöjets människa. Det gäller speciellt i vår tid, som är så präglad av konsumismen, som mycket bygger på att vi måste vara missnöjda med det vi har för att köpa något nytt. Har vi en fin, gammal rock förstår vi att den plötsligt inte är så fin längre, för det finns något ännu finare. Vi får inte vara tacksamma och förnöjda med det vi har, utan vi måste längta efter något annat. Naturligtvis får vi ibland förnya vår garderob, men missnöjet kan mycket lätt smitta av sig på vår inre människa, så att vi lätt fastnar mer i det som är fel och längtar efter något annat. Det är ganska subtilt.

Vi måste också vilja gå vidare i vår andliga utveckling. Här måste varje människa hitta sin balans. Grundtonen måste alltid vara glädje och tacksamhet över Guds oändliga välgärningar i Jesus Kristus, i Kyrkan och i vårt liv. Vi behöver mer se till det Gud ger oss. Har vi en längtan efter att se hur Gud arbetar och vad han ger oss, finner vi alltid fler och fler anledningar att tacka Gud. Om det en dag är lite mulet kan vi tacka Gud för det istället för att vara missnöjda. Om det är soligt kan vi tacka för det. Vår inställning har mycket med våra dagliga attityder till livet att göra. Är vi präglade av ett eukaristiskt tänkesätt, finns det oändligt mycket att glädja sig över och tacka för. I annat fall finns det oändligt mycket att vara missnöjd med. Det är kanske inte riktigt så varmt som vi skulle önska. Speciellt i vår tid finns det ett missnöjets moln som vilar över världen och också över Kyrkan. Visserligen har vi en bra kyrkoherde, men, men, men ... Det kan i och för sig vara helt riktigt, för det kan alltid vara något bättre, större och djupare. Men om vi inte lär oss att tacka Gud för det som är just nu, kan vi sjunka ner i missnöjets och gnällets trask och aldrig komma därur.

Därför är eukaristin så livgivande, så renande, eftersom den inifrån ger oss del av den tacksägelse och lovsång som finns i Guds inre, där Sonen hela tiden glädder sig över Fadern och Fadern över Sonen. Vi får finna vår glädje i ett Du. En av de viktigaste frukterna av Treenighetstron är, att det aldrig bara är jag, jag, jag utan alltid Du, Du, Du, för att använda den judiske filosofen Martin Bubers (1878–1965) axiom ”jag – Du”. I Gud själv ser vi den ständiga dialogen mellan Fadern och Sonen. Det är i den dialogen, relationen, kärleken och vänskapen som själva livets fullhet finns. Så länge vi bara utgår från jaget är det mycket lätt att bli missnöjd. Men om jag hela tiden speglar mig i Guds Du, blir det någonting helt annat. Då förflyttas tyngdpunkten från vad jag känner och vad det ger mig till det som Du är i din fullhet, Herre. Bönen innebär att vi förflyttar tyngdpunkten från jag till Du.

Det är likadant i våra medmänniskliga relationer. Också det är lite svårare i dag, då man kan se ett ungt förälskat par som sitter på en restaurang och tittar på var sin telefon. Vi lever i en jagcentrerad miljö på så många plan. Det har aldrig varit helt lätt att ta steget från jag till du. Varje mänsklig relation bygger på att man steg för steg förflyttar sig från jag till du. Annars är det lätt att fastna i missnöje. I vår tid är det många författare som skriver om hur fruktansvärda deras föräldrar var. Ibland kan det även handla om en make eller maka som man gjort sig av med. Man har aldrig levt sig in i en djupare relation, där man alltid kan hitta något att vara tacksam för, även med de jobbigaste föräldrar. Ingen människa är fullkomlig. Inga föräldrar, hur kärleksfulla de än försöker vara, kan bara förmedla det goda. Om vi inte tar till oss det som är vackert, fint, det vi kan glädja oss åt, är det lätt att fastna i besvikelse, frustration för det vi aldrig fick. Likadant är det i mötet med våra medmänniskor runt omkring

oss. Vi har allt att vinna på att mer tacka och lova Gud för allt det som är gott och fint, både i honom, i vår nästa och i oss själva.

Om vi är missnöjda med andra blir vi också missnöjda med oss själva. Vi skall verkligen växa och utveckla oss, men vi måste ändå acceptera att Gud har skapat oss som unika mästerverk. Ingen kommer att vara som jag. I vår tid vill man gärna vara kopior. Alla skall se likadana ut. Man skall ha likadana kläder, lyssna på samma musik. Men Gud vill att vi, var och en, skall vara på ett unikt sätt och avbilda något av hans oändliga mysterium. Det är en svindlande tanke att tänka sig, att bara jag kan uttrycka en viss aspekt av Guds mysterium på ett sätt som ingen annan kan göra, eftersom vi aldrig kommer att kopieras eller klonas. Det är min kallelse att försöka växa in i detta och tro, att jag trots min fattigdom och skruttighet ändå kan uppenbara någonting av Gud för världen. Samtidigt är vi medvetna om vår bräcklighet och, svaghet och att vi också kan dölja Gud. Jag kan både uppenbara och dölja Gud.

Det är därför jag behöver det livgivande vattnet. Jag behöver den näring jag får genom sakramenten för att bli en *homo eucharisticus*, en eukaristisk människa, som lever i tacksamhet för Guds välgärningar. Teresa av Avila brukar på gamla målningar avbildas med en pratbubbla där hon säger: ”*miser cordias Domini in aeternum cantabo*”, Herrens nådegärningar vill jag besjunga i all evighet. Jag finner min glädje i att jag får besjunga Guds välgärningar, Guds godhet i mitt liv och i världens liv. Det gör vi i liturgin. När vi ber psaltarpsalmerna gör vi som hela Israel och Kyrkan har gjort i alla århundraden. Vi besjunger Guds nåd, frälsning, godhet och skönhet sådant det är i honom och sådant det avspeglar sig i världen. Då upptäcker vi också mer och mer av välgärningarna. Annars upptäcker vi bara det som är fel. Det är ingen svårighet att hitta det som är fel och det som kan bli bättre.

Genom att besjunga Guds godhet och skönhet, som vi gör i liturgin, förändras vi också sakta men säkert. Vi ser det inte själva. Ofta ser vi snarare att vi blir svagare och mer ofullkomliga ju närmare vi kommer ljuset. Det är därför Teresa av Avila kan säga, att hon är världens största synderska. I den inre erfarenheten blir man mer och mer utblottad på allt eget ju närmare Gud man kommer. Man kan inte berömma sig av något för egen del utan det är Guds välgärningar, nåd och kärlek man får besjunga och glädja sig över. Man tar inte åt sig något för egen del utan det är bara Du, Du, Du.

Liknande är det i våra mänskliga relationer. Vi gläder oss mer och mer över vår nästa. Då lockar vi också fram det bästa hos andra. Det är så Jesus såg på människor. Det räckte att han såg på dem för att de skulle växa, blomma upp och ge sitt liv till honom. Jesu blick är förvandlande. Vi får försöka att se på oss själva som sedda av Gud. Vi tror att Gud hela tiden ser på oss med kärlek. Gud är den allseende. Det kan vi uppfatta mycket olika. Jean Paul Sartre (1905–1980) var som barn rädd att Gud såg honom och då såg allt som var galet. Det skrämde honom. Vi ser hur viktigt det är hur vi förkunnar en sak. Om vi förkunnar att Guds blick är en kärleksfull blick som hela tiden vill hjälpa, förvandla, förlåta och hjälpa oss att växa, blir det något annat. Det är som med Milles (1875–1955) staty med den lilla människan i handen. Jag har alltid sett det som en bild av Guds barmhärtighet, där människan vilar tryggt i Guds hand. Någon annan ser det som Guds fasansfulla makt, att han håller oss fångna i sin hand. Allt beror på hur vi besvarar Guds blick. Ser vi hans blick som en kärleksfull, frälsande blick, märker vi också att något förändras i vårt liv.

Vi kan hjälpa varandra. Genom att bara se vänligt på varandra kan vi få andra att växa och ta emot Guds kärlek. Vi får förvalta Guds kärleksfulla blick genom vårt sätt att se på varandra. I många kloster i vår tid finns det ofta fler gamla munkar och nunnor eftersom det inte kommer så många nya kallelser. De gamla kan inte göra så mycket, men de kan alltid se med stor kärlek på dem som kommer dit. En människa som har ägnat hela sitt liv åt att försöka se på Gud med kärlek kan förmedla denna kärlek genom att bara nicka och se vänligt på dem som kommer. I Stockholm hade vi en ordenssyster, syster Ingrid, som åkte mycket tunnelbana. Hon kunde aldrig nog prisa Stockholms ungdomar som fantastiska och underbara. Hon hade en blick som fick den värsta värsting att smälta. Vi får inte underskatta vår egen förmåga att förmedla Guds kärlek och nåd. Om vi hela tiden har Gud inför ögonen, finner vi vår glädje i att vi känner igen honom i vår nästa genom tron. Vi försöker besvara kärleken genom vår tacksägelse, och då blir vi mer och mer ett eukaristiskt, heligt folk, som förhärskar Gud och som också får förmedla glädjen till människor. Istället för att fastna i det som inte är så bra får vi glädja oss över det lilla frö av godhet som finns bakom den sträva eller tuffa attityden.

Den franske teologen Jean Daniélou (1905–1974) skriver: ”Nåden i oss är den heliga Treenighetens verk. Den går ut från Treenigheten och vänder oss mot Treenigheten. Den är den treeniga kärlekens rörelse som springer fram ur Treenigheten för att bemäktiga sig människan och lyfta upp henne till Treenigheten. Den är ett gudomligt kraftflöde, en *agape*, ett kärlekens verk som verkar i mänskligheten som en surdeg för att bemäktiga sig den och höja den över sig själv.”

Här beskrivs hela frälsningsverket utifrån Treenighetsperspektivet. Nåden har vi fått genom vårt dop. Den är som en surdeg som arbetar inom oss för att höja oss upp, så att vi kommer Gud närmare och genomsyras av Guds kärlek och också kan dela med oss av den. Det är viktigt för oss att försöka förstå att Gud verkligen arbetar inom oss. Den heliga Birgitta sade att Gud var som en tvätterska, och Jean Daniélou tycker att han är som en bagerska som knådar degen. Alla dessa bilder kan hjälpa oss att förstå något av det Gud gör i oss. Nåden är inte bara något yttre utan också en inre kraft som vi bär inom oss och som vi kan lära oss att försöka besvara, motsvara, så att vi lever i tacksägelse, lovsång och tillbedjan. Det är den kristna människans grundattityd som vi skall lära oss genom eukaristin.

I Östkyrkan betonar man mycket starkt att mässans liturgi, eukaristin, är just den katekesundervisning vi behöver. Därför har man inte så mycket katekesundervisning i Öst som i Väst. I Väst är vi mer inriktade på att förstå, på det rationella, men om vi lever oss in i det som sker i mässan, lär vi oss egentligen det vi behöver. Vi har kanske inte så lätt att leva oss in i den liturgiska, eukaristiska undervisning vi får i mässan, men det är mycket viktigt att tänka på att här uppenbarar Gud något av sig själv. Mässan börjar i Treenighetens tecken och slutar där. Sedan är minsta lilla gest en undervisning i att stå inför Gud i ständig tacksägelse och bön och att böja sig ner i ånger och överlåtelse. Så småningom blir vi omformade av liturgin till en människa som i tacksamhet och glädje tar emot allt det Gud vill ge oss.

Då bevarar vi samma attityd när mässan är slut. Vi sänds ut. Risker finns att vi är lite schizofrena. I mässan står vi mycket fromt och försöker ta till oss det vi är med om. När vi kommer ut är det annat. Det är mycket lätt att vi får en påklistrad attityd. Det har skåningar genomskådat och säger, att vi sitter hållrade i kyrkan. Vi håller in Guds ord i ett öra och

sedan rinner det ut ur det andra örat. Men vi kan också säga, att vi håller ut det och sprider det ut över världen. Allt det vi har fått delar vi med oss av.

Vi fostras och omformas av själva liturgin. När vi verkligen har en glädje och tacksamhet över att vi får tjäna Gud genom tron, hittar vi överallt undervisning. Liturgin dryper av Guds närvaro och godhet. Har vi övat in lovsången i mässan, fortsätter vi av bara farten, när vi skyndar oss iväg till Ullared eller något annat köptempel. Också där kan vi lovsjunga Gud. Det har man förstått på Filippinerna, där man ofta har kapell på sina köpcentra. I Bogotá gladdes jag att se kapellet i taxfree-avdelningen. Folk gick in och föll på knä och köpte sedan vad de behövde. Vi får inte göra alltför stor skillnad mellan vårt fromma liv och vårt vardagsliv. Risken finns att vi blir schizofrena, att vi glömmer bort att se med Guds ögon på den värld han vill frälsa, att vi hellre sörjer över det som är dåligt, känner skadeglädje eller missnöje.

Vi får dela Jesu sorg men också hans glädje över det som är vackert, så att vi mer och mer blir Kristuslika, låter nåden förvandla oss, så att vi släpper taget om oss själva och gör oss beroende av Guds nåd. När Jesus säger att vi skall bli som barn bygger det mycket på att vi skall bli beroende av vår himmelska Fader. Det är lite svårare i nutiden, där man så tidigt som möjligt skall bli självständig och stå på egna ben. Det finns ett falskt beroende, men det finns också ett gott beroende och det måste man ibland lära sig på nytt. Jag är hela tiden beroende av Herren. Varje dag är hans gåva till mig och mitt svar är, att allt det jag gör är min gåva till honom. Allt jag är och har fått är Guds gåva till mig. Allt det jag är och gör kan bli min gengåva till Gud. Då kan jag ge allt till Gud. Thérèse av Lisieux (1873–1897) säger: ”Bara jag lyfter upp ett strå från marken kan jag höja hela världen upp till Gud”. Allt kan bli mitt sätt att besvara Guds gåva. Kan jag inte göra så mycket mer, kan jag alltid överlåta och offra mig själv och bära fram mina krämpor, min artros. Det blir min gengåva till Gud. Det kanske inte är så mycket att ha, men det är i alla fall något.

Eukaristin kan inifrån förvandla oss. När vi talar om eukaristins teologi använder vi ordet förvandling. I Andens kraft förvandlas bröd och vin till Kristi kropp och blod. Men denna förvandlingsprocess skall fortsätta inom oss. När vi tar emot eukaristin får vi del av denna kraft för att vi skall bli mer Kristuslika genom den näring och föda vi får i eukaristin. Inte nog med det. Sedan skall vi i vår tur förvandla den del av världen som är anförtrödd till oss, så att Guds nåd kan lysa fram. Det kan vi faktiskt göra i de små detaljerna. Vi förstår att vi har något att ge, att dela med oss av. Det är vår tro, vår kärlek och vårt hopp. Då blir vardagslivet mycket mer spännande. Vi blir då också lyhörda för hur vi kan göra det, om vi låter Guds blick vila på oss, Då blir vi ibland förvånade över det vi kunde säga eller göra. Vi måste lita på att Gud kan använda oss mer än vi själva förstår. Ju mer vi förvandlas av den eukaristiska nåden och får en eukaristisk grundattityd, desto mer kan vi också dela med oss av nåden utan att vi själva märker det. Det går liksom av bara farten. Därför är det så viktigt att vi verkligen tar vara på den nåd vi får genom sakramenten, framför allt genom eukaristin, så att vi låter Gud handla i oss. Det lilla ordet låta är så viktigt teologiskt och dogmatiskt. Gud vill göra så mycket, men han gör det bara om vi låter honom göra det. Gud vill älska oss så mycket bara vi låter oss älskas.

Här är Jungfru Maria den stora modellen för vad det innebär att låta sig älskas och låta sig tas i anspråk för Guds verk. Bebedelsescenen är viktig, där Herrens ängel kommer med budskapet till Maria som säger ja. Därför ber man Angelus-bönen tre gånger per dag, det man brukar kalla mini-tidegården. Många hinner tyvärr inte be hela tidegården, men om man ber Angelus morgon, middag och kväll blir man förvandlad och impregnerad av nådens verklighet. Må det ske med mig som du har sagt. Låt det ske. Herre, gör med mig vad du vill.

Den grundattityd som vi ser inkarnerad i Jungfru Marias uppdrag blir också vår grundattityd. Därför är det viktigt hur vi börjar vår dag. Börjar vi med att klaga om vi vaknar tidigare än vi ville, eller tackar vi Herren för att vi får tid att lova honom lite extra. Det är mycket lätt att falla in i klagan. Ibland kan vi hejda en tanke i själva tankeförloppet. Det ser vi också i Psaltarsalmerna. De börjar ofta med klagolåt. Herre, varför låter du mina fiender behandla mig så? Varför har du övergivit mig? Men sedan går det omärkligt över i lovsång. Så är det ofta i oss. Den första omedelbara reaktionen kan vara missnöje. Det kunde ha varit ännu vackrare i dag, men jag får vara glad att det är så vackert som det är och tacka för det. O, nu kommer den där människan jag helst skulle vilja slippa. Men nu har jag hört att jag skall vara glad över henne också. Vi kan hejda oss i vårt missnöje. Det är aldrig helt låst. Vi kan använda allt material för att tacka Gud. Glöm inte det varnande exemplet. Också det kan förvandla verkligheten.

Gång på gång måste vi återvända till ursprunget, till Treenigheten. Vi måste komma ihåg att allt skapat, allt som finns till är präglad av sitt ursprung. Edith Stein (1891–1942) skriver i sitt stora filosofiska verk ”*Endliches und ewiges Sein*” (Det ändliga och det eviga varat), att överallt finner vi spår av Treenigheten, till och med i atomens olika beståndsdelar, där de olika partiklarna dras till varandra av kärlekens attraktionskraft. Vi ser det bland växterna. Överallt ser vi spår av Skaparen. Därför är hela skapelsen, som Bonaventura (1221–1274) säger, också en Guds bok, där vi kan läsa och lära oss om vem Gud är. Har vi trons blick blir den styrkt av allt det vi ser. Vårt svar är vår tacksägelse och glädje över att vi får känna Gud genom tron, även om inte allt är fulländat. Då ber vi Gud att fullända sitt verk i oss. ”Fullända din kärlek genom oss. Hjälp oss att hjälpa dig att fullända skapelsen”. Då får vi också en helt annan attityd till det skapade.

Jag brukar i detta sammanhang ta ett exempel från klostervärlden. När man skall pröva om någon har en kallelse till klosterlivet ser man hur han eller hon stänger en dörr. Det sätt på vilket vi behandlar tingen avslöjar något om oss. Slänger vi igen dörren, slänger vi kanske igen den framför näsan på varandra. Vår grundattityd till livet och Gud avspeglar inte bara hur vi behandlar människor utan också tingen. Vårt sätt att se på tillvaron, behandla varandra och tingen måste evangeliseras genom Guds ljus, så att varje liten rörelse och akt kan uttrycka vår genkärlek till Gud och vår tacksamhet. Gud vill möta oss överallt och alltid.

Det finns ingen del av tillvaron som är kemiskt fri från vår möjlighet att möta Gud. Han kan använda allt för att tala till oss. Vi kan upptäcka spår av honom där vi minst skulle ana det. Den liturgi vi firar vid altaret, den mässa, den eukaristi vi deltar i, går över i annan gestalt under resten av dagen och livet. Vi möter Gud i beslöjad gestalt. Jesus kommer till oss i olika förklädnader. Han möter oss och talar till oss och vi besvarar hans kärlek. Det sker också när vi befinner oss i alla vardagliga och alldagliga situationer. Då kan gemenskapen och kärleken

bestå och stärkas. Vi får Guds hjälp att hantera allt det som dyker upp. Ibland tror vi att vi måste lösa all världens problem. Lyckligtvis kan vi inte det, för då skulle det nog bli ännu galnare. Vi får då anförtro och lägga problemet i Guds hand, be om hans hjälp och lita på att han kan verka genom oss, och ibland utan oss, att han inte alltid behöver vår beskäftighet utan att han i sin godhet håller världen i sin hand.

Försök under reträten att ibland ställa den lilla frågan om det är min glädje att jag får känna Gud genom tron. Har jag tackat honom för trons gåva? Har jag tackat honom och lämnat mitt liv i hans händer? Det är något han aldrig tröttnar på att höra. Vi kan ibland få för oss att vi är lite tjatiga i vår bön. Det är ungefär samma sak vi säger hela tiden. Men den som älskar tröttnar aldrig på att säga de kärleksfulla orden. Då kan varje ord vi säger uttrycka vår genkärlek till Gud. Varje gest, varje tanke, kan bli bärare av tacksamhet. Även om tanken har börjat dåligt, även om vi börjar med att säga något obehagligt, kan vi ändra meningen medan vi säger den. Det är aldrig låst. Gud kan hjälpa oss att vända det onda till det goda. Vi kan fånga en tanke i flykten och vända den till något gott. Även om vi låter oss undslippa oss ett dåligt ord kan vi vända det. Det finns människor som bara de kommer in på personalrummet kan få samtalet att ändra karaktär. Man vill då inte fortsätta med skvaller och svordomar. Man kan ändra människors attityd på ett ganska överraskande sätt.

Vi ber om nåden att kunna växa i denna glädje och tacksamhet.

Herre, Jesus Kristus, du har skapat oss till att bli ett tacksamhetens eukaristiska folk som ständigt lovsjunger och tackar dig för alla dina nådegärningar och så sprider trons glädje över världen. Hjälp oss att mer och mer förvandlas av det vi tar emot i eukaristin, så att vårt hjärta kan återspegla mer och mer av din kärlek, så att vi kan förvandla denna värld till en värld efter ditt hjärta och ditt sinne. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag II

Vi börjar med en bön av Augustinus (354–430).

Befria mig, Herre, från mångordigheten som jag lider av inne i min själ. Inför Dina ögon känner hon sitt behov av Din nåd och flyr till Din barmhärtighet. Vi säger mycket men når ändå inte till målet. Slutet på vårt tal måste bli: Han är allt. När vi väl en gång nått fram till Dig kommer det myckna som vi talar inte uppnå sitt mål att få ett slut. Och Du allena skall bli allt i alla. Utan att upphöra kommer vi då att säga en enda sak och gemensamt lovsäga Dig, vi som blivit ett i Dig, Gud, Du, den ende, Gud; Du, den trefaldige. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn.

Med denna bön avslutar Augustinus sitt stora verk *De Trinitate*, om Treenigheten på femton böcker. Det blev många ord, men han antyder att orden aldrig räcker till för att uttömma Guds mysterium. Gud är alltid större. Även om orden eller rättare sagt Ordet, Sonen, ger oss en sann och äkta bild av Fadern, finns det oändligt mycket mer som övergår oss och som vi först i evigheten skall kunna begrunda. Ändå är Ordet outtömligt. Jesus Kristus, det människoblivna Ordet, det eviga Ordet, har talat till oss om sin Fader. På så sätt vet vi vem Fadern är.

Redan i Treenigheten anar vi det som vi kallar sakrament, att det finns tecken som pekar vidare. Sonen pekar alltid vidare på Fadern. I evangeliet pekar Jesus nästan hela tiden på sin Fader och talar om honom och säger, att det är nog för oss att få se honom själv, för i honom ser vi också Fadern. Det är en grundlinje i hela den kristna tron, att det vi ser pekar tillbaka på det osynliga. Skapelsen, allt det som finns till, är ett tecken på den som har skapat allt. Det blir ännu tydligare i Kyrkans sakrament.

Det är viktigt att också situera detta i Gud själv, att det i Gud själv finns någonting som vi kan kalla ursakrament. Jesus Kristus själv är ursakramentet, som pekar tillbaka på Fadern eller för att uttrycka det med Augustinus ord: ”Ordet kommer ur tystnaden. Sonen föds ur Faderns sköte. Ordet utgår ur den oändliga tystnad som Fadern är”. Det vi erfär här i den skapade verkligheten måste peka tillbaka på det som finns i Gud själv. Det finns ett samband, ett sammanhang, mellan den synliga världen, skapelsen, och den oskapade verkligheten som är Gud. Mitt liv får sitt djup då jag inser, att det liv jag lever är Guds gåva till mig, och att jag genom mitt dop har fått del av Guds eget eviga liv som ett frö som skall genomsyra och förvandla mig.

Alla sakrament bygger på att ett synligt tecken ger oss osynlig nåd. Det finns ett samband mellan Guds inre värld och den yttre värld där vi lever. Allt i liturgin, i mässan, bygger på att det vi hör och det vi får veta genom ordet ger oss insikt i Guds innersta verklighet. Det vi tar emot i eukaristin, det synliga tecknet, ger oss osynlig nåd, Jesu fulla verklighet.

Tystnaden är, som Augustinus påminner oss om, mycket viktig för att vi skall ta till oss Ordet. Påven Franciskus har nu under varje mässa han firar infört att man skall ha en stunds tystnad efter evangeliet och predikan, för att man skall ta till sig det man hört. Det är egentligen inget nytt. Också konciliet anbefaller att man skall ha ögonblick av tystnad i liturgin. Tidigare var det mycket vanligt att folk kom i tid till mässan, förberedde sig i tyst bön och stannade kvar efter mässan i tyst tillbedjan. Nu springer många ut efter mässan så fort som möjligt eller kommer för sent, i alla fall i Katolska kyrkan.

Vi behöver återupptäcka tystnaden. Inte minst i vår tid finns det ett oändligt behov efter tystnad. Vi behöver försjunka i tyst tillbedjan inför Gud. Eukaristin, mässan, får större kraft genom att vi blir stilla under mässans gång. Det behöver inte vara så långa ögonblick. Ordet som proklamas och förklaras genom evangelieläsning och predikan behöver sjunka ner. När Guds ord proklamas i mässan, i eukaristin, har det ännu större tyngd än när vi läser det på vår kammare. Det får en eukaristisk prägel när det proklamas i mässan. Det blir ett samband mellan ord och sakrament. Men för att ta till oss det behöver vi ofta tystnaden. Man kan bli kvar i tystnad en eller två minuter eller mer. I vårt kloster i Norraby brukar man på vardagarna ha tacksägelse tio minuter till en kvart efter kommunionen i mässan. Tystnaden hjälper oss att ta till oss allt det vi får i mässan, i liturgin, i eukaristin.

Också vid våra dagliga möten med människor är tystnaden viktig. Ibland kan det tysta mötet fördjupa vår relation. Ibland är vi så rädda för tystnaden att vi säger en massa dumheter istället för att hålla tyst. Har vi det riktigt svårt med en människa kan vi sätta oss ner med henne i tystnad. Ibland är det enkla det rättaste. Vi behöver inte uttrycka allt. Vi behöver inte

fylla tystnaden med ljud. Även om vi inte har en yttre tystnad omkring oss kan vi ha en inre tystnad. Också i storstadens brus kan vi bevara den inre helgedomens tystnad, för vi är ju ett Andens tempel. Gud lever i oss genom dopet. Inombords kan vi alltid bli kvar i tystnad, i tillbedjan.

När den indiske jesuiten Anthony de Mello (1931–1987) ordnade sina reträtter ville han alltid att det skulle vara lite bakgrundsbrus, eftersom vi måste vänja oss vid att i det vanliga livet är det aldrig helt tyst. Också ljuden kan hjälpa oss att upptäcka den inre tystnaden. Vi kan alltid fly in i den inre tystnaden, även om det bullrar och är fullt av oljud omkring oss.

Tystnaden pekar tillbaka på Faderns outtömliga djup, Ordet, det eviga Ordet, talar om tystnaden, om Fadern. På så sätt får vi balans mellan det som utsägs och det som finns där bakom. Orden kan aldrig uttömma hela verkligheten. Inte ens det eviga Ordet kan ge oss hela Faderns mysterium. Vi får just det vi behöver, vilket är viktigt att komma ihåg. Uppenbarelsen ger oss den fulla sanningen i den mån vi kan ta emot den och förvandlas av den. Men Ordet, uppenbarelsen, kan aldrig ge oss hela Guds verklighet, eftersom den är oändligt stor. Det vi vet är det äkta och sanna, det vi behöver veta, men Gud är större. Därför behöver vi också den tysta tillbedjan.

Liturgin får ett större djup om den är inbäddad i tystnad vare sig i själva mässan, efteråt eller vid ett annat tillfälle. Ord och tystnad hör ihop. Vi kan ibland märka att ett ord som sägs utifrån den tillbedjande tystnaden får en större genklang och fruktbarhet än en massa mångordiga utsagor. Vi behöver återerövra tystnaden inte minst i våra kyrkor. I vår tid är tystnaden en bristvara och många är lite rädda för tystnaden och blir lite otåliga. Vi behöver den helande tystnaden, också för att ta till oss orden. Att vara tysta tillsammans för oss också närmare varandra.

Ordet blev kött och tog sin boning ibland oss. Inkarnationen, Guds människoblivande, kommer ut ur tystnaden, ut ur Faderns oändliga djup. Allt det Jesus säger och gör vittnar om det. Jesus kommer för att berätta om sin Fader för att vi skall möta Fadern genom honom. På det bygger den sakramentala frälsningsekonomin. Ordet blir kött, för att vi skall kunna förstå det och ta till oss det. Ordet lever bland oss. Ordet bli människa för att vi på ett mänskligt och förståeligt sätt skall kunna ta till oss djupen i Guds mysterium. Jesus använder ord, åtbörder och tecken, för att vi skall få en aning om den osynliga värld ovan allt annat varifrån han kommer. Så fortsätter det att vara i Kyrkan. Genom ord och sakrament fortsätter Jesus att arbeta för att föra oss närmare sig och sin Fader. Han sänder ut sin Helige Ande över oss alla och in i våra hjärtan, för att vi mer och mer skall genomsyras av all denna nåd.

Det är viktigt att förstå hela tillvarons sakramentala karaktär. När Gud skapar världen är det för att allt skapat skall återspegla Skaparen. När han blir människa och instiftar Kyrkan är det för att det skall bli ännu tydligare, att Gud har kommit oss ännu närmare, att Gud har blivit en av oss, för att vi skall kunna komma in i hans egen verklighet. Vi blir ett Andens tempel genom dopet, för att allt detta skall komma oss ännu mycket närmare. Då behöver vi den föda som eukaristin är för att bli påmind, närda och omvända till det liv som är Guds innersta liv och leva av det här och nu.

Evangeliet är menat att praktiseras, att ta gestalt i vårt eget liv. Vår uppgift här på jorden är att gestalta och översätta evangeliet till det sätt vi lever på. Hur många människor det än finns, hur många kristna vi än är, gestaltar vi det alla på ett unikt sätt. Evangeliet blir kött och blod på ett unikt sätt i varje kristen. Vi lever av evangeliet på ett eget och unikt sätt. Vi har en egen frälsningshistoria där vi försöker omsätta evangeliet i vårt sätt att leva, tänka och handla. Det är något oerhört att Gud anförtror oss detta, att han litar på oss och vill att vi genom de livsomständigheter som är våra skall göra evangeliet tydligt. Det översätts genom det vi säger, gör, tänker, kämpar med och gläder oss åt. Det är ett ljus som lyser upp oss inifrån. Vi kan i varje omständighet, varje möte, på vårt sätt göra att evangeliet lyser upp oss och genom oss även andra. Det finns oändligt många tillfällen då vi kan berikas av evangeliets ljus och låta det skina fram. Den osynliga gåvan och nåden blir synlig genom vårt sätt att leva. Det ser vi tydligast i helgonens liv. Det är därför viktigt att läsa om helgonen, men i vilken form av mänskligt liv det än vara må är det möjligt att evangeliet kan skina fram och förvandla. Det är aldrig försent.

Man brukar säga att den ende Jesus helgonförklarade var rövaren vid hans sida, som hade levt ett ovärdigt liv i förbrytelser ända fram till mötet med Jesus på korset. Det är aldrig försent att bli omvänd, att öppna sig för evangeliet. Också Augustinus var en stor syndare. Gud kan bryta igenom allt mänskligt motstånd. Det är alltid möjligt att öppna sig för Guds nåd. Vi kan ibland också ta emot evangeliet ur oväntade munnar eller genom oväntade gester. För oss är det en stor glädje, när vi upptäcker att Guds ord kan möta oss på de mest oväntade platser och från de mest oväntade människor. Gud har en förmåga att bryta igenom där vi minst skulle ana det och ibland också i oss själva. Ibland kan vi bli förvånade över något vi kunde göra eller säga, eftersom Gud har en sådan möjlighet att lista sig in i oss och göra saker genom oss som övergår vår förmåga. Det är viktigt att verkligen låta sig tilltalas av Gud, låta Guds ord träffa oss. Man kan också, som man säger i Skåne, bli hållörad. Man håller in Guds ord i ena sidan och låter det rinna ut ur det andra örat. Det är aldrig försent att ta emot ordet. Även om det har runnit ut på ett ställe kan vi få in det igen.

Vi behöver tystnaden för att ta till oss det som Gud säger. Vi behöver begrunda Gud ord i tillbedjande tystnad för att det verkligen skall bära frukt. Det har blivit lite svårare i vår tid att hitta den inre tystnaden, eftersom vi hela tiden överöses med allt slags stimuli genom media och reklamen. Överallt får vi olika stimuli som gör att allt slags tankar och inflytanden snurrar runt i huvudet. Vi överöses med ord, budskap som vi egentligen inte vill veta av från alla möjliga håll. Det är svårt att undgå det, eftersom vi hela tiden utsätts för det och ofta kommer det upp när vi minst skulle vilja det. Därför är tystnadens askes så viktig. Vi behöver inte alltid lyssna på alla nyheter, bloggar och sociala medier, för då fylls vi hela tiden på. Det är svårt att komma till tystnad, när vi hela tiden har blivit impregnerade med olika budskap och stimuli. En av nutidens kanske viktigaste former av askes är att inte alltid vara ute på nätet, att ha någonting i öronen eller stirra oss blinda på en liten telefon. Det kan vara en svår form av askes i vår tid, eftersom många människor är beroende av att alltid vara uppkopplade. Man förväntar sig att alla andra också skall vara det.

Tystnaden hjälper oss att fira eukaristin. Utan tystnad, både yttre och inre, kan eukaristin gå oss spårlöst förbi. Det blir som reklamen som fladdrar förbi. Orden i mässan fastnar inte. Det som sagts i textläsningarna glöms lätt. Tystnadens askes är mycket nödvändig för att vi verkligen skall kunna delta i mässan och fira eukaristin. Annars lämnar eukaristin inga spår efter sig. En tyst reträtt kan vara mycket välgörande men också jobbig. Plötsligt märker vi att vi tänker på allt det andra. Vi tänker på problem på jobbet och på vad som väntar därhemma. Vi tänker på om börsen stiger. Det är så mycket som fyller oss.

För att leva eukaristiskt måste vi också lära oss att tömmas på mycket onödigt för att Ordet verkligen skall träffa oss i hjärtat, för att vi skall se att det är Guds Ord till mig. Ordet är Guds Ord till hela Kyrkan, men det är också riktat personligt just till mig. Gud har något att säga mig. Han vill mig väl. Han vill visa mig sin kärlek och omsorg. Tystnaden är så viktig för att jag skall förstå att Ordet verkligen är riktat till mig. Det eviga Ordet som kommer ur Faderns tysta djup har ett budskap till mig, eftersom jag är viktig i Guds ögon. Vi är inte nollor, även om vi känner oss som det, utan vi är unika mästerverk skapade för att förhålliga Gud i all evighet.

Varje gång vi samlas till liturgi, till mässan, får vi praktisera det vi skall göra i all evighet: att förhålliga, lovsjunga och tacka Gud. Vi övar in evigheten varje gång vi samlas till liturgi. Vi gör det vi skall göra där. Det är inte så lätt att tillbe, lovsjunga och förhålliga Gud, eftersom vi dras åt så många olika håll, men det är det vi får offra. Vi får också offra vår oförmåga att bli tysta och uppmärksamma inför Gud. Allt kan bli material i vårt förhållande till Gud. Det ser vi allra tydligast i biktens sakrament. Där får våra synder, när de väl har blivit förlåtna, bli vår gåva till Gud. Det är egentligen otroligt. Det onda vi hade tänkt eller gjort blir av Guds nåd förvandlat till en offergåva. Det gäller också vår ouppmärksamhet och ytlighet, våra dumma tankar, allt det som ofta kommer upp i tystnaden. Det får inte förvåna oss att det just under en tyst reträtt kan komma upp så mycket onödigt och jobbigt från det förflutna, eftersom vi då inte är uppfyllda av så mycket annat.

Det är också en del av reningsprocessen. Allt som dyker upp i våra tankar och sinnen är till för att vi skall kunna överlåta och offra det till Gud, och så renas, helgas och förvandlas, så att vi mer kan öppna oss i tyst tillbedjan för det Gud vill ge oss och säga till oss. Det eviga Ordet är aldrig tyst, stumt. Det finns alltid ett budskap, något Gud vill, men ofta på tystnadens nivå. Gud talar inte precis om vad vi skall läsa eller göra. Men på ett djupare plan talar han i tystnaden om hur högt han älskar oss och att han förväntar sig något av oss. Det gäller att känna igen Guds röst i tystnaden, även om den inte är artikulerad, utsagd. Man är alltid litet misstänksam när någon menar att Gud tydligt har sagt si eller så. Vi får lita på Guds röst, när vi i djupet av vårt hjärta förstår eller börjar inse hur oändligt älskade vi är av Gud och hur mycket han vill ge oss. Det gäller även när vi ser vår fattigdom och utblottelse, känner oss svaga, bräckliga och sårbara. Också det är Guds nåd. Gud har kommit för dem som behöver läkare, för dem som är helt beroende av hans nåd och kärlek.

Så småningom kan vi lära oss att känna igen Guds Ord i tystnaden, vare sig det är mer glädjerikt eller mer korsfästande. Guds språk har oändligt många nyanser. Det eviga Ordet har talat om Fadern och visat oss allt om Guds nåd och kärlek. Men detta Ord blir personligt i vår

bön. Så småningom förstår vi, att Gud har ett personligt intresse av oss. Allt det som berör mig är viktigt och allt detta kan uppfyllas av hans nåd och kärlek. Min tystnad, också den lite jobbiga och svåra tystnaden, när jag hela tiden måste kämpa mot förströddhet och onda tankar är min offergåva. Jag kan alltid ge Gud någonting, också min fattigdom, min brist, min förströddhet. Ingen är så tacksam som Gud för lite skräp. Här sitter jag kanske och bara tänker på hur det skall gå i fotbollsmatchen hela reträtten. Också det kan jag ge. Jag kanske tänker på något mindre värdigt eller ovärdigt eller kämpar mot en frestelse. Också det kan jag ge.

Det finns ingenting som inte kan förvandlas till bön. Det är därför Psaltarpsalmerna är så viktiga. Där ser vi att all mänsklig synd och svaghet passerar revy. Det kan vara de mest ovärdiga, mänskliga egenskaper som hämndlystnad och blodtörst. Allt detta kan förvandlas om det bearbetas i bön. Vi kanske kommer till en reträtt och är besvikna över att arvet gick vår näsa förbi. Vi bär med oss något som vi kan tycka är lite ovärdigt. Vi har alla något som vi skäms över, som vi kämpar med och som vi hela tiden återkommer till. Just under en tyst reträtt har det en konstig förmåga att dyka upp, för då har vi inte så mycket annat att syssla med, eftersom mobiltelefonerna är förbjudna. Då kommer det ofta upp sådant som vi har skjutit undan, men just det skall bli vårt offer till Gud. Det kan vara min småaktighet, min hämndlystnad, mitt begär efter olika saker och mina frestelser. Allt detta skräp som vi bär med oss blir vår offergåva till Gud. Det är en oerhörd befrielse när det går upp för oss att Gud är så tacksam för allt det vi ger honom, även om det bara är lite skräp eller onödigheter. Bara det att vi överlåter oss till honom, litar på honom och väljer att ge honom några små ögonblick av vårt liv, gläder hans hjärta.

Den stora modellen för tacksamhet är Gud själv. Han har gett oss eukaristin för att den skall förvandla oss till större likhet med honom, så att vi kan uppfyllas av tacksägelse och tacksamhet för livets gåva, även om det är ett jobbigt liv. Vi lär oss då att tacka för allt det som livet rymmer får. Också våra egna misslyckanden och svagheter, som annars kan tynga oss, får vi överlämna till honom på altaret och bära fram som vår offergåva. Det är därför offertorieprocessionerna, där man ibland bär fram allt möjligt, är så viktiga. Det synliga tecknet uttrycker det vi bär med oss i vårt inre. Vi får vi lägga fram det goda vi har men också det vi kämpar med, våra svagheter och misslyckanden. Ingenting är för alldagligt för att inte kunna bäras fram på Guds altare. Jag var en gång i Nigeria på en prästvigning. Då bar de fram många gåvor, även en stor bal med toalettpapper som de bar på huvudet. Allt kan ges till Gud. Ingenting är ovärdigt. Vi kan vara ovärdiga, men när vi offerar vår ovärdighet till Gud blir det en offergåva.

Tystnaden hjälper oss att se och förstå på djupet hur nära Gud vill komma oss i liturgin, i mässan, men också i det vanliga livet. Hela livet har en sakramental grundstruktur som gör att allt kan tala till oss om Gud. Det gäller vattnet och det som finns i naturen men också det vi människor skapar. Ingenting är kemiskt fritt från Guds närvaro och hans sätt att handla i världen. Skapelsen är skapad av Gud för att återge något av hans godhet, skönhet och sanning. Vi som lever detta liv i skapelsen kan överallt möta tecken som talar om Guds osynliga verklighet. Vi kan överallt, också genom vårt sätt att vårda skapelsen, medverka med Skaparen för att framhäva hans godhet och skönhet.

Sedan blir det ännu tydligare på nådens och frälsningens plan, när Kristus instiftar sin Kyrka, där han genom sakramenten ständigt är verksam för att vi mer och mer skall förvandlas av den osynliga nåden och få vårt hjärta därovan i Guds evighet. Samtidigt gör vi här nere på jorden allt för att jorden skall bli mer lik Guds eviga härlighet. I mässans gloria säger vi: ”Vi tackar dig för din stora härlighet”. Det ordet kan ibland hjälpa oss att förstå att vi får bidra till Guds härlighet genom att lovsjunga och förhärliga honom. Gud behöver det inte i sig själv, men vi kan glädja Gud genom att förhärliga honom här på jorden. Här på jorden är det i hög grad vi som har ansvar för att Gud blir förhärligad. Allt skapat är till för att förhärliga Skaparen. Naturen, fåglarna, allt det vi ser deltar i en slags kosmisk lovsång till Gud. Men den enda medvetna rösten som skall ge röst åt detta är människan, som har en unik position som hela skapelsens präst.

Vi har både ett privilegium och en skyldighet att förhärliga Gud. Alltsedan människosläktets första begynnelse finns det en förståelse av det. På grottmålningarna, de första mänskliga konstverk som är bevarade, ser man en slags kult, tillbedjan och liturgi. Människan i sig, även innan Gud har uppenbarat sig, anar att hon är till för att förhärliga Gud, för att ge honom sin tillbedjan. Människan är skapad till Guds avbild. Redan genom själva skapelsen kan hon ana att det finns en högre verklighet som hon får tillbe. Kyrkan är därför angelägen om att också ha en dialog med de andra religionerna, även med naturreligionerna, eftersom kyrkan vill ta till sig allt som är gott överallt för att också frambära det till Guds härlighet, även om det ibland behöver renas.

I den sakramentala frälsningsekonomin finner vi det fulla uttrycket för hur Gud vill handla i världen. Där finner vi den fulla verklighet som Gud inbjuder oss till. Vi behöver Kyrkans sakrament för att nå fram, så mycket det bara går, till mötet med Guds osynliga verklighet. Sakramenten ger oss osynlig nåd och kärlek mitt i vårt vanliga liv. Så småningom kan vi bli mer och mer genomsyrade av den eukaristiska grundattityden, som ofta är botemedlet mot livets avigsidor.

Det är lätt att fastna i klagosång istället för i lovsång. Vid kyrkkaffet kan vi lova Gud istället för att falla in i klagolåt. Om vi lovsjunger Gud för det som är vackert och fint hjälper vi till att förvandla skapelsen. Då förändrar vi närmiljön omkring oss. Det finns också en andlig närmiljö, där vi alla kan påverka samtalsstenen på arbetsplatsen, bland vännerna, bland grannarna eller i församlingen. Vi kan tala om Guds godhet och kärlek när vi möts som kristna. När jag var i klostret tankade vi bensin i macken i Tågarp. Där användes inte alltid det vackraste språket, men när munkarna kom ville man inte svära. Vi kan ibland hjälpa till att höja nivån, så att man inte bara förtalar varandra utan säger något bra om varandra. Ibland kan det börja som lite förtal. Någon hade kanske en ful klänning på sig i kyrkan en dag. Då påpekade någon att det berodde på att hon gav så mycket allmosor till de fattiga att hon inte hade råd att hela tiden köpa nya klänningar. Vi kan försöka ändra på tonen ibland. Vi har en förmåga, om vi lever utifrån en tillbedjande tystnad, att mer och mer bli eukaristiska människor. Vi kan också bli mer fantasifulla och påhittiga så att vi ändrar tonen och atmosfären.

Det finns oerhört många möjligheter att påverka den närmiljö vi lever i. Det kan vara svårt. Jag talade nyligen med våra vänner från neokatekumenatet som har flyttat till Svedala, där de har en mission. Det finns vissa samhällen i Skåne som är mycket negativa till människor som kommer från andra delar av världen. De omgärdar sig då med en präktig medelklassmiljö, där man inte vill släppa in någon annan. Då fick man i neokatekumenatet för sig att man skulle gå och besöka sina grannar. När det var jul ville de gå med en liten blomma till dem. Det väckte stor misstänksamhet att dessa främlingar kom och ville ge dem blommor. Men man får inte ge upp. Till och med i Svedala kan det vara möjligt att sprida något av evangeliets glädje, även om det kan vara jobbigt.

Vi har ett heligt ansvar för vår närmiljö, även om det inte alltid är så lätt. Det kan vara på vår arbetsplats eller i vårt grannskap. Överallt kan vi bli ett synligt tecken på Guds osynliga nåd. Vi kan också bli ett sakrament. Munkar och nunnor bär kläder för att bli påminna om att de inte bara är Br Patricius eller Sr Anastasia utan de är ett tecken. Det hjälper dem att försöka vara lite mer kärleksfulla, även om det är jobbigt. Det kan vara bra för oss också att ha något tecken. Många har ett kors eller ett skapular om halsen, ett armband med helgonbilder eller en ring. Ett yttre tecken kan påminna oss om att vi tillhör Gud, att vi är ett slags sakrament på Guds närvaro i världen som kristna. Vi är döpta i Kristus. Vi tillhör hans mystiska kropp. Vi har ett budskap. Vi har en kallelse. Vi kan göra något för att förändra den miljö där vi lever. Det behöver inte vara något märkligt, utan det kan vara små tecken som människor faktiskt lägger märke till, mer än vi tror. Det kan vara att vi inte slår igen dörrarna eller att vi gör små saker som kan förändra hela atmosfären, att vi undviker de ord som drar ner och förpestar luften. Om vi är präglade av eukaristin, lovsången, tacksägelsen kan vi bidra till att något av Guds mysterium lyser fram mitt i mörkret, mitt i den grupp människor som kanske inte anar vem Gud är och som har fått en felaktig bild av honom. Egentligen är det mycket spännande att vara kristen också i en sekulariserad miljö för vi har så många möjligheter, speciellt nu när man börjar tröttna på det sekulära och börjar bli lite mer intresserad inte bara av oss utan även av andra religioner eller rentav av vidskepelse. Då är det viktigt att visa att det också finns en kristen röst, en kristen närvaro och att vi i Kristus har ett budskap att förmedla, också i tystnaden. Ibland kan just det väcka och intressera människor.

Vi ber om Guds nåd att ta till oss tystnaden som en del av vår tillbedjan.

Herre, Jesus Kristus, du teg inför dina domare. Du har uppenbarat också tystnadens djup, det djup av oändlig kärlek som finns i Faderns hjärta. Hjälp oss att leva i denna tillbedjan och tystnad och så ge dig den ära, det pris och lov som tillkommer dig i all evighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag III

Vi börjar med en bön av Katarina av Siena (1347–1380).

Du eviga Treenighet. Du är Skaparen och jag är din skapade varelse. Jag har i den försoningstjänst som du utfört för min skull genom din Sons blod fått veta att du är förälskad i din skapelses skönhet. I Fadern och Sonens och den Helige Andes namn.

Allt det Gud har skapat är gott. Det är ett av Bibelns viktigaste budskap. Skapelsens skönhet är ett faktum. Vi behöver bara öppna ögonen och gå ut. Skapelsens godhet och skönhet är något vi måste ta emot i tacksamhet och bära fram till Gud. Också vår egen skönhet är något vi måste tacka Gud för på morgonen, när vi ser oss i spegeln. Att växa in i denna grundhållning av tacksägelse och tillbedjan är en stor och underbar uppgift. Vi kan läsa hela Bibeln, hela historien, utifrån perspektivet att det finns en kallelse till att fördjupa vår tacksamhet, tillbedjan, lovsång och vårt förhållande. Redan skapelsen som sådan är en kosmisk lovsång till Skaparens godhet. Men också från Bibelns början ser vi, att ormen har kommit in med synden, motståndet, missnöjet och sprickorna. Därför fortsätter Gud att genom sin Son försona, frälsa, helga och förvandla för att tacksamheten och tacksägelsen skall bli fulländad och fullkomlig. I eukaristin är hela skapelsens och mänsklighetens tacksägelse fullkomnad, för där är det Kristus själv, den människoblivne Guden som bär fram hela skapelsens och mänsklighetens tacksamhet till Gud. Vi är infogade i detta skeende. Vi är delaktiga. Därför är vi kallade att mer och mer förvandlas till ett tillbedjande tacksägelsens heliga folk, så att vi ögonblick för ögonblick kan leva i tacksamhetens överlåtelse till Gud. Då måste vi också acceptera både vår egen skönhet och att vi kan bli ännu vackrare.

Även den sekulära människan vill bli vackrare och vackrare. Hon lägger på lager av make up och tatueringar. Egentligen är det ett lite misslyckat försök att bli ännu vackrare inför Gud. Ibland får man frågor bland ungdomar om man får tatuera sig. Kyrkan har aldrig uttalat sig auktoritativt om det, men hon brukar vara negativ till att man börjar tatuera huvudet. Sedan finns det någon som har tatuerat hela sista måltiden på armen. Skall vi se det som evangelisation? Vissa frågor är inte så enkla att besvara, men Kyrkan har i alla fall aldrig rekommenderat att vi skall tatuera oss. Människor har en längtan att bli vackrare. Frågan är om det är för att bli vackrare för Guds skull, för vår egen skull eller för andras skull.

Vi skulle kunna läsa hela frälsningshistorien, hela Kyrkans historia, som en längtan efter att motsvara Guds godhet genom att förvandlas av hans nåd, så att vi för hans skull kan leva i ständig tacksägelse och glädje över allt det goda han har gjort. I vår kulturkrets är vi ofta mycket beroende av skapelsens skönhet. Naturen är mycket viktig i den svenska folksjälen. När mina medbröder kom från Belgien till Sverige skulle de lära sig de svenska psalmerna. De var lite förvånade över att det mest handlade om fåglar, bäckar och fjäll. För oss här i Sverige är naturen mycket viktig. Vi behöver bara tänka på Jungfru Maria. När hon försvann från kyrkorna efter reformationen blev hon kvar i naturens och kulturens rike. Hur många svenska diktare har inte diktat om Jungfru Maria som går över ängarna, inte minst här i Dalarna. Också i almanackan finns Maria kvar. Det är ett av historiens intressanta faktum, att i svenska almanackan är alla de gamla Mariadagarna noterade. Vi har Maria, Virginia och Stella. Som kronan på verket fick kossorna Marianamn i Sverige. Vi har Rosa, Stella osv. Så Jungfru Maria blev kvar.

Alla slags människor kan i Maria se vad skapelsen borde vara. I henne ser vi vad vi är menade att vara i Guds plan. Det uttrycks i dogmen om Marie obefläckade avlelse. Hon är en människa helt fri från synd, en människa skapad till Guds avbild, som inte förstörts inifrån av synden. Det är en människa som återspeglar Guds plan med människan. Det är naturligtvis alltid Kristi verk. Det vet hon mer än någon annan.

Vi kan se både på hela mänsklighetens historia och på vår egen historia som ett inväxande i en allt djupare grundhållning av tacksägelse, tillbedjan, lovsång och överlåtelse. Vår personliga historia, i den mån vi själva kan förstå den, går ut på att växa in i en djup kärleksrelation till Gud, att förstå att Gud är förälskad i vår skönhet och godhet, i det vi egentligen är bortom synden, misslyckandena, svagheterna. Gud ser till det barn vi är i hans ögon och som vi kan bli mer och mer. Här är det tvärtom än i världen. Vi blir mer och mer barn ju äldre vi blir. Till sist ”går vi i barndom”. Det är lite språkets ironi att tala om att ”gå i barndom”. Ibland ser man att de dementa har en glädje som ingen annan har, men de kan också bli arga. Vissa dementa är glada och tacksamma för allting. Andra blir ofta arga.

Ju mer vi öppnar oss för Guds nåd och växer in i gemenskapen med honom, desto mer kan vi bli en varelse som gläds över Guds godhet och med varje andetag utandas tacksamhet. Själva livet är en enda akt av tacksägelse för Guds godhet. Eukaristin kan förvandla oss steg för steg, så att vi fogas in i både skapelsens och Kyrkans ständiga tacksägelse till den allraheligaste Treenigheten. För oss kristna börjar detta i dopet.

Även den naturliga människan kan tacka Gud. Vi ser i andra religioner, att det alltid finns något av tillbedjan, inte minst i islam. Det finns något av kult även om den förvänds till offer av djur och människor. Också i det heliga kan synden smyga sig in. Det ligger i människans natur att böja sig för det som är högre, ana sig fram till att det finns en Gud. När denne Gud uppenbarar sig, först i Israel och sedan i Kristus, då börjar vägen klarna, då börjar budskapet bli klart och tydligt och tas emot. Därför måste vi tacka Gud för trons gåva. Speciellt gäller det i en sekulär miljö, där vi hela tiden konfronteras med människor som vi tycker är mycket fina, bra och goda, kanske mycket bättre än vi, men som saknar tron. Ett mysterium vi inte kan förstå är att i en familj där barnen växer upp och alla har fostrats i tron säger vissa ja och andra nej. Vi kan aldrig förstå hur det kommer sig att en människa öppnar sig helt, medan en annan säger nej, mja eller kanske. Vi har inte så många urbota ateister i Sverige. Det är ofta lättare att tala med dem än med dem som säger mja och kanske. Ateisterna har i alla fall någon form av sanningsbegrepp. I vårt samhälle säger vissa, att ibland tror de på Gud och att de ber när det behövs. Man ringer ibland till karmelitsystrarna och vill att de skall be för dem, trots att man inte tror på Gud. Det är svårare att evangelisera en sådan miljö än bland dem som benhårt tror att det inte är sant att Gud finns.

Thomas av Aquino (1225–1274) säger, att man inte får att tro på något som inte är sant. Men vi tror och vi vet att Gud är själva sanningen. ”Jag är vägen, sanningen och livet” (Joh.14:6), säger Jesus. Vi har fått privilegiet att ta emot Guds nåd, och vi är, som Origenes (184–253) säger, en bebodd själ. Genom dopet bor Gud i oss. Vi är ett tempel. Origenes skriver: ”Jag vet vad en bebodd själ är och jag vet vad en öde själ är. Om hon inte har Gud, om hon inte har Kristus som har sagt: ’Jag och min Fader vi skall komma till henne och ta vår boning i henne’, om hon inte har den Helge Ande så är själen öde. Hon är bebodd när hon är uppfylld av Gud, när hon har Kristus och när den Helige Ande är i henne”.

Vad skall vi då säga om alla de döpta som inte lever av tron? Är de bebodda eller inte? Egentligen är de bebodda, för Gud tar inte tillbaka sin nåd, men han är inte välkommen. Han får inte plats. Den stora tragedin är att han inte får rum i härbärgat. Han finns där, men han är förnekad kärlek, tacksamhet och tacksägelse. Därför måste vi som gläds över Guds nåd också

tacka Gud för dem som inte vill ha honom. Jag möter ofta människor i vårt stift som sörjer över att deras barn och barnbarn har tagit avstånd från tron, Kristus och Kyrkan. Ibland anklagar de sig själva och säger att de borde ha gjort mer. När de kom till Sverige var det så mycket de skulle göra. De skulle bygga upp sin existens, lära sig språket och anpassa sig. Då blev det försummat att förmedla tron. Så sitter man i sin villa. Man har bil och allt man kan önska sig. Men barnen och barnbarnen är borta från tron och det blir så tomt och öde.

Då kom någon på att de kunde grunda Sankta Monikas bönegemenskap. Genom sina tårar, böner och rop omvände Sankta Monika (332–387) Augustinus. Istället för att fastna i klagan, missnöje och självanklagelser ser man det som en inbjudan att ställföreträdande stå inför alla de nära och kära som har övergivit Kristus, Kyrkan och tron. Vi får stå ställföreträdande i tacksägelse och överlåtelse och bön. Det kallar vi de heligas samfund i trosbekännelsen. Vi får räkna med varandras stöd och bön. Både änglar, helgon och vanliga smålänningar deltar. Vi kan stå för en annans skull inför Gud i tillbedjan och bön. Jag tänkte mycket på det när en from katolik i Lund, Måns Zelmerlöws farmor, gick bort, men vars efterkommande har förlorat kontakten med Kyrkan. Hon såg det som sin uppgift att be och leva av Guds nåd för de andras skull.

Det är så Kyrkan fungerar. De heliga står där inför oss alla, och vi försöker hänga med på ett hörn. Det är något mycket viktigt i vår kultur som är så individualistisk. Vi glömmer bort att Gud frälser oss som ett heligt folk, inte som personnummer utan som delaktiga i Guds heliga folk, det folk som Gud började församla i Israel. Han övade upp sig där, om man skall uttrycka det rent mänskligt, i vad det är att frälsa. Vi kan bara förstå hela Kyrkans liv, också eukaristin, utifrån det gamla förbundet.

I eukaristin ser vi att den påskmåltid som man höll i Israel i tacksägelse över befrielsen ur Egypten blir en universell verklighet. Vi tackar Gud för befrielsen ur syndens rike, att Jesus genom sitt exodus, genom att lida, dö och uppstå har befriat oss från syndens slaveri. Vi är inte längre slavar under det onda och den onde, utan Jesus har befriat oss ut ur syndens Egypten. Denna händelse är så viktig att den blir sakramentalt närvarande i eukaristin. När judarna firar påskmåltid, blir åminnelsen av befrielsen ur Egypten närvarande för dem.

Den stora befrielsen är en historisk händelse som får tidlös och evig betydelse. Vi tror att korsoffret på Golgota blir närvarande i eukaristin. Det upprepas inte, för det har skett en gång för alla, men det har en frälsningshistorisk betydelse för alla tider. Därför är Kristi korsoffer i hela dess frälsande betydelse närvarande på altaret när vi firar eukaristin. Jesus frambär sig själv som ett kärlekens lov- och tackoffer till Fadern för vår frälsnings skull, för att vi skall ta emot allt detta och gå in i en total hållning av överlåtelse, tacksamhet och tillbedjan som ett enda folk.

I kyrkan lever vissa intensivt med i de heliga handlingarna. Vissa tittar ut genom fönstret. Andra vet inte ens vad det handlar om. Vissa är djupt försjunkna i bön. Vi är olika och det är också olika vid olika dagar. En dag kan vi vara med på noterna och en annan dag sitter vi bara och tittar på klockan. Likadant är det med prästen. Den som frambär offret kan vara en helig präst. Någon annan kan vara en riktig skurk, men mässan är lika giltig, för prästen är vigd till sin tjänst. Det är Kristus som frambär sig själv. Denna täthet, denna fullhet finns alltid i

mysteriet. Vi hade en gång en präst som hette Glogowski och var smått legendarisk. När några ville bli katoliker rådde han dem att åka till Smålandsstenar och gå där i mässan i tre år. Då fick man se om de var lika ivriga. I Smålandsstenar, en liten ort, var det mycket påvert. Det kom kanske en präst någon gång då och då och läste mässan utan någon orgel. Folk kunde knappt förstå vad som sades. Ändå var det ett lika giltigt korsoffer, en lika giltig mässa. Det är inte det som slår oss i ögonen som betyder någonting utan det är något djupare.

I sakramentsteologin talar man om *ex opere operato*, att sakramentet sker av Guds nåd. Det är inte en mänsklig prestation, utan det är av Guds nåd som lovoffret frambärs och som Kristus blir närvarande. Det är något vi tar emot och låter ske och där förvandlas, så att vi dras in i en ständig lovsång och tillbedjan av Guds härlighet. Då måste vi också se sambandet, att vi själva är ett heligt tempel. Genom dopet blir vi bebodda, som Origenes sade. Treenigheten bor i oss och där överlämnar sig Sonen hela tiden till Fadern, och vi är delaktiga i den djupa relationen mellan Fadern och Sonen. Kärnan i vår kristna bön är att vi får instämma i Fader vår. Vi får tillsammans med Sonen förhålliga Fadern. Vi får gå in i deras ömsesidiga kärleksrelation. Fadern ser på oss i Kristus och igenkänner sin Son i oss. Han lockar fram något ännu mer Kristuslikt i oss varje gång vi ber.

Vi tänker ofta att det är vi som gör någonting i bönen. Men vi kan bara låta bönen ske. Det glömmer vi ibland, speciellt när vi säger att bönen inte fungerar. Bönen är Guds verk, hans nåd. Det är Gud som ger sig till oss, och vi kan bara försöka att ta emot och besvara efter fattig förmåga. Ofta innebär det att vi inte fattar ett dyft. Vi måste lita på att den kristna bönen är mer än en vanlig mänsklig bön.

Då kommer vi in på något som är mycket svårt för oss att förstå i dag, eftersom vi är så präglade av jämställdhetstänkandet. En muslim, en hedning, en jude eller en buddhist kan vara frommare än vi, mycket mer hängiven, men vi har genom dopets nåd fått någonting som är oändligt mycket mer än vad de har fått. Vi har fått ett privilegium som är så oerhört att Gud tar sin boning i oss genom dopet. Vi är en bebodd själ, inte en tom själ.

Gud är närvarande för varje människa och varje människa kan nå fram till någon form av kontakt med honom. Men vi har fått ännu mer. Vi får så att säga be inifrån. Vi har fått del av Kristi relation till Fadern. Vi ber i Kristus, genom honom och med honom. Vi ansluter oss till honom i vår bön. Vi kan alltid "slinka in" i hans relation till Fadern. Vi ber inte som enskilda och åtskilda individer utan som lemmar i Kristi mystiska kropp. Vi får använda Jesu kärlek för att älska Fadern med. Vi får använda hans bön. Vi får be i och genom honom.

Det är ett inväxande i Kristusverkligheten. Ibland har vi inte riktigt förstått, hur det går det till. Vi måste vi komma ihåg, att vi, som den mystiska teologin säger, har fått ett övernaturligt organ: trons, hoppets och kärlekens gåva. Vi ber inte bara med våra tankar och våra naturliga sinnesförmågor. De kan vara oss till hjälp, men det egentliga instrumentet för vår gudskontakt är de tre teologala dygderna: tron, hoppet och kärleken. Det är många som aldrig riktigt har fått klart för sig att vi har fått en övernaturlig organism. Vi har naturliga organ som hjälper oss att se, höra, lukta, känna och förstå, men genom dopet har vi fått något mer som förenar oss direkt med Gud: antenner, kontaktytor, en dynamik. Ordet dygd, det latinska *virtus*, betyder också kraft. Vi har en teologal dynamik, tro, hopp och kärlek, som förenar oss

med Gud. Dessa dygder utgår från Gud. Gud tror på oss, har tilltro till oss, älskar oss och hoppas på oss. Vi försöker besvara det. Dygderna kommer alltså från Gud. Vi tar emot och låter det ske. För många är detta lite *terra incognita*, okänd mark. Den mystiska teologin eller spiritualiteten försöker hjälpa oss att förstå det vi inte kan förstå, eftersom det övergår vårt förstånd, att vi genom tron, hoppet och kärleken har en äkta kontaktyta med Gud. Det betyder inte att vi alltid, ser, hör och förstår. Vi vill gärna att det skall fungera på de naturliga sinnesförmögenheternas plan. Men vi måste lära oss att landa på det djupare planet.

Det är ofta en slags dunkel natt eller ökenvandring, när vi går från det naturliga till det övernaturliga. Det kan vara mycket plågsamt men samtidigt mycket befriande. Vi behöver inte hela tiden känna. Vi lever i en kultur där man måste känna allt. Hur känns det, frågar man när man har vunnit högsta vinsten eller förlorat hela sin familj i en bilolycka. Allt reduceras till en känsloupplevelse. Vi får akta oss noga för att reducera bönen och tron till känsloupplevelser. Man går då inte i kyrkan längre, när det inte känns bra. Prästen är inte intressant och man sjunger tråkiga psalmer. Det är lätt att fastna på det planet.

Då är det avgörande om vi skall kunna bli mer och mer en *homo eucharisticus*, att vi landar på trons, hoppets och kärlekens plan. Det är inte lätt för den gamla människan. Det är därför Johannes av Korset talar om "Själens dunkla natt". Samtidigt är det hoppfullt att just detta verk är den enda bestsellern av de böcker som karmeliterna har gett ut. Det gäller inte minst broder Wilfrid Stinissens (1927–2013) förklaring "Natten är mitt ljus". I vår kultur är det något av evangelium för många människor att upptäcka natten, eftersom så många människor i vår kulturkrets känner igen sig i begreppet själens dunkla natt.

Själva naturen hjälper oss lite, för det är mycket mörkt och dystert i november i Sverige. Vi svenskar har ofta lite av november i själen också. Birgitta Trotzig (1929–2011) har gjort en fantastisk skildring. Hon skildrar de arma betesplockerskorna från Galicien som var dåtidens mest föraktade människor i Skåne. De låg ute på betesåkrarna, där det var mörkt, regnigt och lerigt och drog upp betorna för hand. Det var en bild av hur mörkt och dystert det kan bli. Men också där fanns den lilla glimten av teologalt hopp, tro och kärlek.

Det är viktigt för oss att förstå att vi har fått något oerhört stort av Gud. Vi har fått ett organ, en möjlighet, en dynamik som hjälper oss att leva i en äkta relation till honom i tro, hopp och kärlek. Det känns inte alltid eller nästan aldrig. Det är ingen fin upplevelse, utan det innebär ibland att bli fattigare och fattigare, att bli mer och mer utblottad. Men just där kommer Kristus mig till mötes. Han avstod från allt och utblottade sig på korset för att bli min frälsare. Han har delat min utsatthet, min plåga och tagit på sig min synd. Gud själv stiger ner i det svåra för att dela det med oss och sedan visa oss vägen till uppståndelse, nytt liv och förhärligande. Allt det är vi med om i mässan. Vi är med om Kristi korsoffer men också den himmelska bröllopsmåltiden. Allt sammanfattas i eukaristin.

Om vi lever i tro, hopp och kärlek kan vi präglas mer och mer av eukaristin. Vi kan tacka Gud för allt, även för vår tomhet. Vi kan tacka för att vi inte känner någonting och även för det svåra. Det blir inte mindre svårt, men det blir en del av vår delaktighet i Kristi korsoffer. Vi får vara med. Det är en typisk katolsk accent. Jesus är den ende Frälsaren, men vi hänger med på ett hörn. Den lilla vattendroppen som präster håller i vinet antyder hela mänsklighetens

delaktighet i frälsningsmysteriet. En vattendroppe ur oceanen är ingenting, men det är en vattendroppe. Vi blir inte bara åskådare till frälsningsmysteriet, utan vi dras in i frälsningens dramatik. Den store schweiziske teologen Hans Urs von Balthazar (1905–1988) har skrivit ”Teodramatik”, som är ett stort verk över vad det kan innebära att mänskligheten i Kristus är delaktig i frälsningens drama. Det är Gud som handlar, men människan måste låta frälsningen ske. Här har vi vår frihet. Vi måste låta Gud frälsa oss. Vi kan inte tvinga honom utan han vill ha vårt frivilliga ja.

Det enda vi kan göra är egentligen att säga ja till Gud. Då behöver vi ikonen av bebådelsen. Maria säger ja till hela frälsningens historia genom att ta emot ängelns budskap. Vi ber Angelus tre gånger om dagen för att impregneras med ja-ordet. Det är därför vi säger amen, när vi tar emot eukaristin. Allt är Guds gåva och nåd, men vi säger amen. Vi dras in i frälsningsmysteriet och blir Guds medarbetare.

Därför behöver vi också ikonen av Maria vid korsets fot, *Stabat Mater*. De musikstycken som talar om *Stabat Mater* är mycket älskade i Svenska kyrkans musikgudstjänster. Maria vid korsets fot är en bild av människans bejakelse och delaktighet i frälsningsmysteriet. Det är därför man ibland vill att Maria skall kallas *coredemptrix*. Här har Kyrkan valt en annan beteckning och talar om Maria som Kyrkans Moder. Det blev högtidligt bekräftat när påven Franciskus införde festen om Maria som Kyrkans Moder för hela Kyrkan på det som tidigare var annandag pingst. Nu får dagen en ny betydelse, eftersom Maria som Kyrkans Moder bekräftar pingstens under. Hon väntade tillsammans med apostlarna på Andens utgjutande. Vi har ikonen där vi ser apostlarna och Maria samlade i övre salen. De har alla en liten låga ovanpå huvudet. Andens eld vill komma in i hjärtat och det sker vid pingsten. Maria som Kyrkans Moder hjälper Kyrkan att ta emot Anden och förvandlas av honom. Pingstundret är Guds gåva. Det är en nåd som vi alla får ta emot.

Någon måste hjälpa oss att ta emot nåden. Det är Marias uppgift som *Mater et Magistra*, som Moder och Läromästarinna att hjälpa oss att ta emot Jesus. Vi behöver någon som underlättar för oss att ta emot Jesus, att säga ja till Jesus och tillsammans med honom förhärliga, tacka och lova Fadern. Om vi missar den moderliga hjälpen blir det något som fattas i vår tacksägelse. Det blir inte riktigt integrerat eller inkarnerat i oss. Festen om Maria som Kyrkans Moder är mycket viktig för att förstå hur Maria kan hjälpa oss att komma Jesus ännu närmare. Hela vårt liv går ut på att växa allt djupare in i relationen till Jesus. Det finns ingen slutpunkt i detta. Mer och mer kan vi bli en lovsjungande, tacksam varelse som i gemenskap med Jesus förhärligar Fadern. Vi kan aldrig säga att nu räcker det, utan nu börjar det på nytt. Hela den kristna mystiken beskriver att det är en väg framåt. Vi blir inte stående, vilket är en stor frestelse.

Nästan alla mystiker beskriver den allt djupare relationen med Gud som en trappa eller som stadier när bönen utvecklar sig. Samtidigt är det ofta mellanrummen mellan de olika stadierna på bönen väg som är viktiga. Johannes av Korsets stora förtjänst är att han har betonat dessa mellanrum, de svåra etapperna, nätterna, när vi varken vet ut eller in, medan Teresa av Avila har skildrat hur bönen fungerar på olika stadier, boningar.

Bönens utveckling är något unikt och personligt för var och en av oss. Mitt sätt att be, min bönehistoria, kan aldrig upprepas, eftersom jag är en unik varelse som Gud är förälskad i. Det är något liknande med en mänsklig förälskelse, där kärlekshistorien aldrig kommer att upprepas. Vår kärleksrelation till Kristus kan aldrig upprepas och kopieras. Det måste vi komma ihåg, när vi läser helgonens och mystikerna skrifter. Vi kan få stor hjälp, men vi kan inte kopiera dem. Det är en fara i vår tid, när man gärna vill kopiera en idol. Unga killar vill ofta ha samma frisyr som en viss fotbollsspelare. Det ligger i vår kultur att vi skall se ut som alla andra. Är det modernt att ha trasiga jeans, vill alla ha det. Man vill vara som Abba. Ett helt folk sörjde Lill-Babs, som var inkarnationen av vad det innebär att vara en snäll svensk kvinna. Det ligger i vår kultur att man vill vara som någon annan. Då kan vi riskera att ta över det synsättet på det andliga planet. Vi vill vara precis som Franciskus (1181–1226) eller som Teresa av Avila. De kan hjälpa oss, men de vill inte att vi skall kopiera dem. Vi får vara det vi är och just där möta Kristus i vår fattigdom och brist. Sedan kan vi få hjälp och inspiration av helgonen, men vi kan inte bli kopior.

En frestelse i vår tid är viljan att kopiera varandra. I Guds heliga folk är vi unika, inte kopierbara eller upprepbara. Det gör det lite svårare. Vi kan inte precis följa Teresa av Avilas böneväg, utan vi måste i vår situation upptäcka att Jesus Kristus är med oss och i oss. Varje ögonblick kan vi ta emot hans kärlek och försöka besvara den med vårt ja, vår tacksägelse och överlåtelse, just i vår livshistoria och livsmiljö.

Vi får inte ta emot Guds kärlek bara för oss själva utan för att evangelisera vårt närområde. Det kan vi göra på olika sätt. Killen som hade tatuerat hela sista måltiden såg det som sin uppgift att evangelisera bland sina kompisar. Det finns många möjliga och till synes omöjliga sätt att använda sig av. Vi kan evangelisera även genom att vara ett varnande exempel. Om jag är argt en dag, kan jag nästa dag säga att jag är mycket ledsen. Jag är argt av mig, men jag vill evangelisera. Jag ber om ursäkt för det jag gjort. Det är aldrig försent för en kristen människa. Vi kan alltid börja om på nytt.

I eukaristin, i mässan, får vi kraft genom ordet och sakramenten. Mässan tar inte riktigt slut. Mässan på latin avslutas med *ite missa est*. Det är ett nästan oöversättligt ord. *Ite* betyder gå ut. *Missa est* betyder att det sänds ut. Mässan fortsätter i mission. *Missa* blir *missio*. Mässan går över i evangelisation. *Liturgia* blir *diakonia*. Det vi har fått med oss får vi inte bara för oss själva utan för att dela med oss. Nu kan jag dela ut av det jag är och har. Nu kan jag evangelisera på arbetsplatsen. Det är inte lätt, för vi får inte börja predika där, för då kan vi bli avskedade. I vissa yrken får man inte lov att tala om Gud. Jag talade nyligen med några som var med i Röda Korsets besöksgrupp på häktet. Då fick de inte tala om religion, även om de intagna gärna ville tala om religion. Ju mer man förbjuder religionen desto häftigare blir det att vara religiös. Vi kanske så småningom kan se att sekulariseringen i Sverige går över i någonting annat, att det blir intressantare, mer spännande att försöka dela med sig av sin tro.

För att summera är det viktigt att lära sig det lilla ordet ja, *fiat*, amen. Ja, Herre, jag tackar dig för allt. Vi har alla uppgiften att frambära hela skapelsens, hela Kyrkans och hela mänsklighetens tacksägelse. Det kan vi göra överallt och alltid. Ibland kan det vara lekande lätt som under en vacker sommardag. Ibland kan det vara fruktansvärt svårt som på leråkern i Skåne i november, vid en dödsbädd eller vid en skilsmässa. Gud kan använda allt. Allt kan bli

material för vår tacksägelse. Det kan kosta på och vara hur tungt som helst, men det är då vi måste förena oss med Kristus på korset som bär fram hela skapelsens lovoffer till Fadern för att sedan uppstå och ge oss del av det nya livet. Allt detta får vi vara med om i mässan, i eukaristin, i sakramental form Mer och mer kan vi ta till oss detta och förvandlas av detta, så att vi i vår tur kan förvandla den verklighet som Gud har anförtrott åt oss. Det måste vi tacka honom för, även om vi tycker att vi lever i en otrevlig boendemiljö eller i en arbetsmiljö som inte är så lyckad. Vi är placerade där för att det i alla fall skall finnas någon där som lever i tacksägelse till Gud. Det är en mycket viktig insikt i en sekulariserad miljö där vi kan känna oss ensamma med vår tro. Jag är placerad där, för att det där i alla fall skall finnas någon som älskar och förhårligar Gud. Jag får ställföreträdande stå för hela den grå massan av människor som inte vet, känner Gud eller tror. Jag är deras språkrör inför Gud. Jag får dra ned nåd från honom över dem. Vi ber om den nåden.

Herre, Jesus Kristus, vi tackar dig för att du har kallat oss att leva i ständig tacksägelse och överlåtelse. Hjälp oss att finna vår styrka och glädje i detta. Även i livets svåraste ögonblick, även när allt är mörkt och dystert vet vi att du är med oss och du vill ge oss den kraft och glädje vi behöver för att leva till din ära. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Vi börjar med Johannes av Korsets ord.

Jag vet att strömmen som blir född av brunnen okuvlig och allsmäktig är befunnen. Ett tredje vatten, fött av ström och källa, ser jag från dessa lika mäktigt välla. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen

Det är den Helige Ande, som Johannes av Korset pekar på, som framgår av Fadern genom Sonen och som är utgjuten över hela Kyrkan och ingjuten i oss genom dopets och konfirmationens nåd. Det är i sista hand den Helige Ande som måste hjälpa oss och bistå oss att mer och mer bli präglade av eukaristin. Vi får aldrig underskatta den Helige Andes roll. Det är mycket lätt att vi gör det i våra liv. Vi litar då inte på att Anden leder oss och upplyser oss och för oss genom livet. Anden överger inte sin Kyrka i tidens svårigheter och kamp. Det är mycket lätt att tappa Anden ur sikte, eftersom Anden är så fördold och diskret, så i bakgrunden. Men det är Anden som hela tiden vilar över oss och leder Guds folk genom historien. Det är Anden som sakta men säkert försöker övertyga oss om att gå in alltmer i Jesu efterföljelse och låta oss förvandlas till ett alltmer lovsjungande, tacksamt folk, som ger Gud äran.

I Sankt Dominikus kapell finns två ikoner som visar oss Andens verk. Den första visar bebådelsen, Maria som får budskapet. Det är den enskilda personen som under Andens ledning öppnar sig för Guds tilltal. Den andra ikonen, pingstikonen, visar Maria och apostlarna som väntar på att Anden skall komma över hela Kyrkan. Dessa två aspekter är mycket viktiga att komma ihåg. Det är både Kyrkan som sådan och den enskilda människan som är beroende av Anden. Anden kommer som en stormvind vid pingsten och förenar folk

av alla slag, bryter ner alla murar och låter Guds härlighet stråla fram. Anden kommer även som en sakta susning som hjälper Maria att säga ja till budbäraren, till ängeln, till Gud. Anden kan komma både i stormvinden, i det stora och omvälvande, men också som den sakta, knappt hörbara susningen, en inre intuition.

Därför gäller det att lära sig känna igen hur Anden arbetar. Vad vill Anden göra med mitt liv? Hur kan Anden hjälpa mig att mer och mer infoga mig i det heliga, eukaristiska folket, så att jag också blir den som deltar lovsångskören, i tacksägelsen, i lovsången till Guds ära? Den yttre processen och den inre processen går ihop. Ju mer jag växer in i Kyrkan som gemenskap, som Guds folk, desto lättare blir det också för mig att höra hur Anden talar till mig. Denna parallella process är viktig att ta till sig. Det är inte bara jag som intensivt kämpar för att förstå Anden, utan jag får hjälp av hela gudsfolket. Jag är en i gemenskapen som tillsammans med andra tar emot Andens låga.

Vid konfirmationen hänvisar jag ofta till bilden, där Maria och apostlarna väntar på Anden. Konfirmanderna sitter också och väntar på Anden. Ni har alla en liten låga över huvudet, säger jag till dem. Ni kan inte se den, men det finns en liten låga som vill in i ert hjärta. Det kan förändra hela ert liv om ni släpper in den lågan. Anden kan göra helgon av syndare på nolltid. Gud kan göra något stort i våra liv. Det vågar vi inte alltid riktigt lita på. Om vi släpper in Anden kan missnöje, kritik och gnäll bli till tacksägelse och lovsång. Hela den andliga atmosfären inom oss kan förändras. Det gäller också i Kyrkan. Därför är det viktigt att våga lita på att den Helige Ande verkar.

Vi har fått Anden genom vårt dop. Det har bekräftats och förstärkts genom konfirmationens sakrament. Vi är ett Andens tempel och det gäller att känna igen Andens sätt att tala till oss, Andens språk, Andens finkänsliga lilla susning. Profeten Elia hörde inte Guds röst i åskdundret, i elden, i stormen men i en knappt hörbar susning. I vår egen historia är det ofta den lilla susningen, den andliga intuitionen, samvetets försynta röst som kan väcka oss. Då måste vi också öva upp oss och be: ”Kom, Helige Ande”. Många böner till den Helige Ande börjar med ordet kom. Anden har kommit till Kyrkan vid pingsten och till oss vid vårt dop, men han kan komma ännu mycket mer.

Varje gång vi firar eukaristin kan vi öppna oss ännu mer för vad Anden vill säga oss. Varje gång vi deltar i mässan är det något nytt. Vi kan tycka att det är mycket rutin. Vi går i kyrkan varje söndag eller varje dag. Frågan är om vi verkligen ser det som ett nytt och omvälvande möte. Är vi beredda att ta emot det som Gud vill ge oss? Försöker vi lyssna in vad Anden säger? Ibland kan vi märka det tydligt. Det proklamerar ett bibelord som vi har hört tusen gånger. Så plötsligt lyses det upp och vi får en ny insikt i vad Gud vill säga oss. En liten detalj kan plötsligt bli mycket avgörande. En gång när jag firade mässan i Lugano var det några svenskar där. Vi svenskar tror ofta att ingen förstår vår svenska i utlandet. De såg att jag efter mässan rengjorde kalken. Då sade de att det var tramsigt att stå där och diska kalken. Men den lilla gesten uttrycker vår oändliga vördnad för varje liten droppe eller varje liten smula av eukaristin. Det som tycktes tramsigt för andra kan få en djupare innebörd.

Hela tiden kan vi tränga djupare in i mysteriet, även om vi kan mässtexterna utantill, även om vi har hört alla bibelord. Jag brukar dra en lans för kollektbönerna som sammanfattar hela

tematiken för dagens mässa. Varje litet ord, varje liten gest, varje liten sak i mässan kan föra oss närmare Gud och också människorna som är där kan komma varandra närmare. Vi hör barnet som skriker. Så småningom upptäcker vi att det är lovsång. Annars finns risken att vi sitter där och blir missnöjda, Det finns alltid någon vän av ordning som rycker in och vill ställa till rätta och så blir det bråk. Men det kan också väcka någon till lovsång. Frågan är om vi verkligen går vi till eukaristin för att möta Gud och komma honom närmare.

Om vi öppnar oss för den Helige Ande kan allting öppna oss. Att ha en öppenhet för att ta emot Guds nåd är den Helige Andes stora uppgift i vårt liv. Vi kan öppna oss på djupnivån, den teologala nivån i tro, hopp och kärlek, så att vi möter Gud och kan gå in i den hållning av tillbedjan, tacksägelse, lovsång som eukaristin vill lära oss. Då behåller vi den hållningen när vi går ut ur kyrkan. Vi lägger inte av oss den. Annars viker vi ihop Cecilia och risken är att vi glömmer den eukaristiska hållningen. Nu skall vi ut och shoppa istället. Om vi bär med oss tacksägelsens grundhållning köper vi inte bara onödigheter utan det vardagliga handlandet präglas av den hållning som är inriktad på att leva i tacksägelse. Vi vill förhärliga och tillbe Gud och ge honom äran. Då blir det automatiskt ett annat förhållningssätt till tingen, människorna och oss själva. Då ser vi oss som tillbedjare, som ett heligt folk, som lever i tacksägelse, tillbedjan och lovsång. Det är den Helige Andes stora under vid pingst. Människor av alla nationer, folk, raser och sociala tillhörigheter blir ett. I vårt katolska stift kan vi säga att det är ständig pingst. Man förstår inte varandra. Man talar olika språk och kommer från olika sociala miljöer. Då måste den Helige Ande hålla ihop oss för inget annat gör det. Ibland knakar det i fogarna, men den Helige Ande har en förmåga att överbrygga våra mänskliga gränser och våra svagheter. Vi måste lita mer på den Helige Ande, öppna oss mer för honom för att vi skall kunna växa in i den eukaristiska grundhållningen.

För att det vi sagt skall bli mer konkret skall vi ta en liten snabblektion i hebreiska. Tre hebreiska ord kan hjälpa oss att förstå eukaristin och med den hela trons värld på ett djupare sätt. När Paulus återger den första skildringen av eukaristins firande skriver han: ”Jag har själv tagit emot från Herren det som jag har fört vidare till er. Den natten då vår Herre Jesus blev förråd tog han ett bröd, tackade Gud, bröt det och sade: ’Detta är min kropp som offras för er. Gör detta till minne av mig’. Likaså tog han bägaren efter måltiden och sade: ’Denna bägare är det nya förbundet genom mitt blod. Var gång ni dricker av den, gör det till minne av mig’” (1 Kor 11:23ff). Här ser vi Kyrkans äldsta eukaristiska tradition, som faktiskt har bevarats oförändrad. Bara det är ett Andens verk. Mycket annat har ändrats, men detta är kvar, tack vare att den Helige Ande förblir i sin Kyrka och håller den samman.

Det kan utkristalliseras tre ord som kan fånga in det väsentliga och helheten. Det första är det hebreiska ordet *dabar* (ord). I den hebreiska tankevärlden är det något djupare och större än för oss. Vi säger som Shakespeare (1564–1616) att det är bara ”*words, words, words*”. Det är bara ord, ord, ord. Orden har förlorat sin täthet, men inte alltid. Ett hårt ord kan drabba oss mycket djupt. Efter trettio år kan folk komma ihåg att prästen var ovänlig mot dem någon gång och sedan har de aldrig visat sig i kyrkan. Också ett vänligt ord kan fastna. Även om vi lever i en tid av ordinflation finns det ändå kvar en förståelse av att orden är viktiga. Därför måste vi lägga oss vinn om de vackra orden. Vi skall undvika de fula orden, som sårar och bryter ner, och istället använda de ord som lyfter upp.

Gud skapade världen genom sitt ord, bli till, eller sitt varde, som det heter i den gamla översättningen. Guds ord gör det som det säger. När Gud säger att världen skall komma till, så kommer den till. Det finns en kraft i ordet. Guds ord tränger genom märg och ben. Guds ord förvandlar, nyskapar och får allt att komma till. Vi ser det i Jesu eget liv. ”Jag vill, bli ren” (Matt 8:3), säger han till den spetälske. Gång på gång möter oss det, som är lite svårare för oss att förstå, att i den hebreiska, semitiska mentaliteten har ordet en sådan kraft att det kan försätta berg. Guds ord är nyskapande, helande och frälsande. Tänk om vi kunde lyssna på alla ord i mässan på det sättet. Då kan minsta lilla ord betyda ofantligt mycket. Det kan träffa oss som en pil i hjärtat. Det kan öppna oss till större kärlek. Det kan förvandla oss. Det kan också få oss att ångra oss. Plötsligt förstår vi att vi måste gå ångerns, botens och omvändelsens väg.

Orden och ordet har större betydelse än vi tror i den bibliska världen. Det ser vi i eukaristin. När prästen säger i Jesu person: detta är min kropp, detta är mitt blod, då blir det så. Genom sin vigning får prästen förvalta Jesu kraft och ord. Det är Jesus själv som frambär sig. Det är han själv som förvandlar bröd till sin kropp och vin till sitt blod. Här ser vi allra tydligast kraften i ordet. Gud kan genom sitt ord skapa på nytt, förvandla. Likadant är det i försoningens sakrament. Dina synder är dig förlåtna. Jag förlåter dig. Prästens mest sublimes uppgift är att få träda in i Jesu person och i hans namn säga: detta är min kropp, detta är mitt blod eller dina synder är förlåtna. Det svindlar lite för tanken, när det går upp för oss, att Gud anförtroar bräckliga människor en sådan makt att de får använda hela kraften i Guds eget ord att förvandla, att nyskapa.

Varje ord som utgår ur Guds mun har något av denna kraft. När vi lyssnar till Bibelns ord har det en kraft i sig själv som kan förvandla oss. Vi kan ibland höra en bibeltext som vi kanske har hört tusen gånger. Så plötsligt lyses det upp och talar rakt till hjärtat. Gud vill säga mig något genom detta. Gud talar till mig. Vi läser om att det är så i helgonens liv. Franciskus hörde orden om att gå och sälja allt vad han ägde. De orden har vi också hört tusen gånger, men vi stänger ändå våra börsar. Franciskus gav bort allt. Plötsligt kan ett ord som vi aldrig tidigare riktigt har lagt märke till få liv genom Andens kraft. Därför är det viktigt att be om Andens hjälp att förstå vad Gud vill säga till oss, vad hans ord kan göra i våra liv.

Det lär vi oss i eukaristin. Där sker ett under varje gång vi firar den. Vid konsekrationen får ordet sin allra tydligaste kraft och innebörd när Gud förändrar bröd och vin på ett så djupt sätt. Därför talar vi om förvandling vid konsekrationen. Sedan skall denna förvandlingsprocess fortsätta. Vi tar emot eukaristin för att förvandlas, växa i tro, hopp och kärlek och få del av Guds helighet och kärlek. Sedan skall vi förvandla den del av verkligheten som är vår, genomsyra den med tro, hopp och kärlek. Bara så kan Guds ord få sin fulla genklang. Det blir liksom ringar på vattnet. I sista hand hänger det på oss om vi är lyhörda för Anden.

Tar vi emot Guds ord eller är vi hällörade och låter ordet gå in genom ett öra och ut genom ett annat? Ibland tänker vi på något annat eller tycker att det är tråkigt. Vi kan aldrig vara i andlig högform hela tiden. Men det är ändå viktigt att vi försöker öppna oss för den Helige Andes omskapande kraft och inse att vi i mässan, eukaristin, har ett gyllene tillfälle att göra det. Själva eukaristin är näring för det nya livet. Det sker något inom oss när vi tar emot den eukaristiska näringen.

Då måste vi också låta den Helige Ande verka inom oss. I Östkyrkan betonar man mycket starkt epiklesen i den eukaristiska bönen, där Anden kallas ner. I de österländska liturgierna är det mycket tydligt, men också i den vanliga latinska, västerländska liturgin är det viktigt att Anden åkallas för att genom Anden förvandlingen skall ske. Jesus arbetar genom Anden i sin Kyrka. I eukaristin blir det mycket tydligt.

Ordet har alltså en inneboende kraft. Vi ser det vid skapelsen. Vi ser det i eukaristin. Vi kan se det på så många sätt. Vi ser det i Jesu liv. Vi kan också se i vårt eget liv att ibland har ett ord etsat sig fast. Det kan också vara i smärtsam bemärkelse. Jag får tro att Jesu ord till mig, ”du är min, jag älskar dig”, hela tiden genljuder inom mig. Det Jesus har sagt förblir alltid. Till Petrus sade Jesus: ”Du är Petrus, Klippan, och på den klippan skall jag bygga min Kyrka” (Matt 16:18). Också det består.

I vår tid ser man att även de som inte tillhör Katolska Kyrkan börjar se påven som en centralgestalt för kristenheten. Det blev mycket tydligt vid påvens besök i Lund. Man hör sällan någon som säger att påven är satan, vilket man tidigare kunde höra. Ekumeniken har slagit igenom också på det planet, även om man kanske inte tar till sig hela Petrusämbetets betydelse. Man ser att påven är en centralgestalt för alla kristna. När påven Johannes Paulus II (1920-2005) kom till Sverige, var det en mycket from, troligen frikyrklig kvinna, som sade: men påven är också kristen. Det var för henne en stor glädje. Gud kan arbeta på så många olika sätt.

Vi måste lita på att den Helige Ande också kan tala till oss. Vi kan upptäcka något nytt i Guds värld. Vi kan få en helt ny syn på livet, en mer eukaristisk syn istället för en missnöjd, bister, butter syn. Ordet, *dabar*, är viktigt. Det hebreiska ordet i dess täthet och kraft kan hjälpa oss att få lite mer vördnad för ordet. Vi skall också tänka på vad vi säger. Vi får lita på att Anden kan ändra också en tanke. Om ett barn skriker i kyrkan kan det byggas upp en irritation, tills man tänker på att man har hört att man skall leva eukaristiskt. Då kan man tacka för barnet som skriker. Då blir det någonting annat. Det gäller att inte omedelbart följa sinnenas första spontana uttryck utan tro att vi kan mixtra lite med oss själva. Det kan börja med missnöje, irritation, ilska, vrede, men vi kan liksom fånga in det i flykten och ändra det till något annat.

Då kommer vi in på det andra hebreiska ordet, *berakah*, välsignelse, tacksägelse, lovsång. Jesus firade sin sista måltid inom ramen av en judisk välsignelsemåltid, en tacksägelsegudstjänst. Jesus tackar Fadern och välsignar kalken. *Berakah*, välsignelse, är något stort, som vi ibland inte riktigt kan fånga in. Den tidigare påven hette den välsignade, Benedictus. USA:s tidigare president hette Barack, som också går tillbaka på det arabiska ordet. Sedan finns det några som heter Bengt.

Vi har försökt koncentrera oss på tacksägelsen, välsignelsen. Jesus tackar sin Fader i eukaristin. Han välsignar Gud. Denna välsignelse kommer sedan kalken till godo i offret. Jesus sammanfattar hela världsalltets tacksägelse till Gud i eukaristin. Materiella element dras in i tacksägelsen och förvandlas. Gud skapar världen för att bli förhärligad av den. I eukaristin ser vi det som är det slutliga målet för allt skapat: att bli genomskinligt för Gud, så att Gud blir allt i alla, så att vi kan möta Gud överallt och alltid.

Lever vi av eukaristin får vi ett slags sjätte sinne för att känna igen Guds närvaro i tillvaron. Vi lever i ett eukaristiskt universum där minsta lilla sak kan få oss att tacka Gud. Hackspetten kan också lova Gud genom sitt trummande. Vi kan mer och mer dras in i den ständiga välsignelse- och tacksägelsehållningen. Eukaristin hjälper oss att mer och mer genomsyras av det klimatet, så att vi medvetet ser oss som en del av den lovsjungande mänskligheten och skapelsen. I Kyrkans eukaristi får detta sitt tätaste uttryck, men sedan sprider sig det eukaristiska klimatet.

Vi sänds ut som eukaristins femtekolonnare för att underminera världens orättfärdighet och synd. Vi blir utsända. Vi sade att eukaristin inte riktigt tar slut. Mässan går över i *missio*. Vi sänds ut för att underminera syndens herravälde i världen genom att leva i lovsång, välsignelse och tacksägelse. Bara det är någonting underminerande. Det som världens diktatorer ofta är mest rädda för är kontemplativa kloster. Det var dessa som Hitler (1889-1945) och Stalin (1878-1953) ville göra sig av med. Det underminerar syndens herravälde i världen att människor lever i tillbedjan, välsignelse och tacksägelse. Det är farligt för dem som motverkar Gud

Vi kan också upplevas som farliga om vi blir alltför genomsyrade av eukaristin. Det är inte alla som jublar. Vi kan också bli ett profetiskt tecken som väcker strid. Vi kan bli martyrer. Vi måste vara medvetna om att om vi lever av eukaristin, blir vi vittnen. Vittne heter martyr på grekiska. Vi kommer från 1900-talet som var martyriets århundrade framför alla andra. Aldrig har så många dödats för sin tros skull. Ofta går det inte så långt, men det är ändå viktigt att vara medveten om, att om man lever av eukaristin och låter sig förvandlas av den kan man bli ett tecken som väcker strid på arbetsplatsen eller bland familjen. Nu menar jag inte att man skall predika och bli en översittare, men bara genom att man låter sig förvandlas av tron retar man alltid någon. Vi kan också bli till hjälp, ibland för dem vi minst anar. Jag möter ibland präster som säger att efter trettio eller fyrtio år möter de barn som de har undervisat. Märkligt nog är de som blir kvar i kyrkan ibland de man minst skulle ha väntat sig. Det kan vara de som var jobbigast, besvärligast. Ibland är det mycket överraskande hur Gud handlar bland oss människor. Ordet *berakah*, välsignelse, kan hjälpa oss.

Det tredje ordet är *zikkaron*, minne, åminnelse. Det ordet är kanske lite svårare att förstå, eftersom ordet minne hos oss har en lite annan innebörd än i den hebreiska och bibliska världen. På grekiska talar man om *anamnesis* och på latin om *memoriale*, åminnelse. Det är svårt att hitta ett bra ord på svenska. Vi talar om minnen och om att vi har så många minnen som vi bär med oss. Men det är endast ett tankeobjekt och inte någonting mer. I den hebreiska tankevärlden är åminnelsen något som blir närvarande i tiden på ett sakramentalt sätt. Vi kan gå tillbaka till påskmåltiden, där man är samlad för att minnas uttåget från Egypten, befrielsen. Guds frälsningshandlande i det förflutna blir närvarande i nuet. Det Gud gjorde för sitt folk har sin betydelse också nu. I denna måltid firar man här och nu att Gud fortsätter att befria sitt folk. Det är inom den ramen som Jesus firar eukaristin.

Jesus firar att han har befriat oss från syndens makt genom sin död och uppståndelse, genom sin påsk. I det gamla förbundet var det uttåget ur Egypten och intåget i det förlovade landet som var frälsningshandlandet. I det nya förbundet är det Jesus som genom sin död och uppståndelse hjälper oss att tåga ut ur syndens land och in i det nya förlovade landet, den

eviga härligheten som vi tar ut i förskott i eukaristin. Vi rör oss i många olika dimensioner och nivåer här. Det förflutna, Kristi kors, Golgota är närvarande. Det är ett korsoffer. Jesus frambär sig själv, och vi frambär oss själva tillsammans med honom med alla våra lidanden och svårigheter som ett offer till Fadern. Samtidigt öppnas den eviga härligheten genom Jesu uppståndelse. Den eviga framtiden blir närvarande i sakramental form i bröllopsmåltiden som vi får ta ut i förskott. Det sker här och nu i nu-ögonblicket.

Ordet *zikkaron* hjälper oss att göra den förflutna frälsningen närvarande i nuet. Kristi kors blir sakramentalt närvarande. Den kärlek som fick Jesus att ge sig till Fadern för vår skull tas emot i sakramental form i bröd och i vin. Det förvandlade brödet och vinet ger oss hela Jesu frälsande kärlek. Samtidigt får vi in en liten fot i evighetens härlighet. Den himmelska bröllopsmåltiden blir uttagen i förskott. Fortid och framtid möts i nutid, i nuet. Då lär vi oss också att leva i nuet. Den franske jesuitmystikern Jean Pierre de Caussade (1675–1751) talar om det närvarande ögonblickets sakrament. Han menar att Gud möter oss i nuet. Där tar vi emot hela Guds frälsningshandlande i historien men också hans eviga nåd och kärlek. Det är lite svårt för oss med de olika tidsdimensionerna, eftersom tiden för oss är någonting annat än för den bibliska människan, där Guds handlande lever kvar. Man firar att Gud fortsätter att befria sitt folk ur Egypten. Det gör vi när vi firar eukaristin. Vi firar att Jesus på korset har befriat oss från synden, mörkret, ondskan och fört oss in i sitt eviga rike och vi får göra det nu. Han säger faktiskt att i många religioner måste vi leva i nuet. Det är bara nu vi kan möta Gud. Här och nu kommer han till oss.

Eukaristin kan också hjälpa oss i vårt böneliv att bli kvar i nuet. Här möter jag Gud just nu. Vi kan förkorta det med Du nu. Du möter jag nu. I bönen måste vi säga Du till Gud, inte han eller hon med feministiska teologer utan Du. Det är direktkontakt, direkt tilltal. Ibland kommer vi på oss under bönen, speciellt präster och predikanter, att vi sitter där och tänker ut fromma predikningar. Det är mycket lätt att vi tittar på vår egen bön utifrån istället för att säga Du och ha direktkontakt, att låta Gud se på oss med kärlek och besvara det direkt.

Vi har mycket att lära oss när vi firar eukaristi. Det kan betyda något på livets alla områden, också förhållandet till vår nästa. Prästerna använder i sina predikningar tilltalet kära bröder och systrar. Frågan är om vi ser på dem som är i kyrkan som bröder och systrar och om vi själva är angelägna att visa att de andra som firar mässan är våra bröder och systrar. Det kan vara mycket bra om det bredvid oss sätter sig någon som vi inte tycker om och som vi tycker är jobbig och besvärlig, för då har vi verkligen möjlighet att visa att vi är kristna och älskar våra fiender. Det kanske inte är ovänskapen som är det värsta utan likgiltigheten. När jag en gång var i Belgien var det ett väldigt bråk i en kyrka för det var någon som hade satt sig på plats där någon alltid brukade sitta. Vi kan ibland haka upp oss på onödiga saker. I eukaristin kan vi också lära oss något om kärleken till nästan. I vår domkyrka kommer många människor försent. Vissa vill absolut sitta mycket långt fram och skall då bana sig in i bänken. Ibland får de faktiskt ett kärleksfullt bemötande. Sedan kan det gå mycket galet. I en församling berättade kyrkoherden att det ofta kom en dam från Mellanöstern. Hon kom alltid försent och hade högklackade skor som klampade. Hon skulle alltid sitta mycket långt fram. Då hade kyrkoherden en gång sagt till henne att det inte var så bra att göra så. Då sade hennes man till kyrkoherden att han skulle han akta sig, för nu skulle han sätta åt honom. Sedan reste jag en

gång med den prästen till Libanon, där vi skulle träffa en biskop. Då sade biskopen att han precis hade fått ett brev från Sverige där det var en stackars dam som har blivit så oförsämrat behandlad av en präst. Det råkade vara den präst som var med mig som hade sagt till den här damen. Här ser man hur olika man kan tolka en händelse och att det man är med om kan sprida sig över hela världen. Det är inte lätt att leva som bröder och systrar i kyrkan. Jag måste beundra folk i våra församlingar som kommer från så olika kulturer och länder och sociala sammanhang, att de inte hela tiden sliter varandra i stycken. Ibland gör de det, men det är inte det vanliga beteendet, utan de försöker vara någorlunda kärleksfulla mot varandra.

Vi blir ett heligt folk genom att fira eukaristin. Då märker vi att det blir ännu smärtsammare att inte alla vi kristna kan fira en gemensam eukaristi. Det blir nästan outhärdligt. Men det är en del av botgöringen, en del av frälsningshandlandet, att vi först måste ut i öknen för att renas innan vi kan komma in i det förlovade landet. Så småningom lär vi oss att tolka hela verkligheten utifrån det vi är med om i eukaristin. Det blir den böneskola, den blir livsskola, där vi lär oss hur vi skall möta Gud i oändlig vördnad, tillbedjan och tacksägelse. Det smittar också av sig på vårt sätt att möta varandra. I kyrkan är det någorlunda lätt att vara from, men så fort man kommer ut kan fromheten blåsa bort. Frukterna av vårt möte med Gud, av bön, liturgi och mässa ser vi efter massan i det vanliga livet. Har vi präglats av eukaristin på djupet, märks det på något sätt. Vi får större ödmjukhet och flera dygder, men genom Guds stora barmhärtighet märker vi det inte själva. Vi kan inte så fort vi kommer ut från massan säga att vi nu har blivit frommare.

Tvärtom märker vi ännu mer vårt behov av Guds nåd. Ju mer Gud kommer in i vårt liv, desto mer ser vi också de små fläckarna på glasrutan. Johannes av Korset säger, att då Guds sol skiner på glasrutan ser man minsta lilla fläck tydligare. Det är därför man aldrig skall tvätta fönstren när det är solsken, för då blir man aldrig färdig. När Gud skiner in i själen och lyser upp den, blir också de små bristerna tydliga i Guds ljus, men alltid i barmhärtighetens ljus. Det sker också när vi går in i det eukaristiska sättet att leva. Gud uppmärksammar oss på de små bristerna och vi sörjer över dem, men då i barmhärtighetens och omvändelsens ljus. Vi tillräknar oss inte själva att vi nu har blivit riktigt fromma och genomsyrade av nåden utan tvärtom. Ödmjukheten inför Guds oändliga kärlek blir större, eftersom man ser sitt avstånd. En del av reningen är enligt Johannes av Korset, att ju närmare vi kommer Gud, desto mer ser vi också avståndet genom vår svaghet och bräcklighet.

Eukaristin är menad att förvandla hela vår tillvaro och vi är kallade att i eukaristins kraft förvandla den värld vi lever i, så att den verkligen blir en bild av den himmelska bröllopsmåltiden, där människor av alla slag, folk och raser lever i gemenskap, kärlek, solidaritet och godhet. Världen lysas upp och Gud kan mer och mer ta världen i besittning genom sin kärlek. Målet är att Gud vill bli allt i alla, att Kristus skall komma åter för att återställa Gudsriket i dess fulla gestalt, men det är redan igång genom eukaristin. Det är därför vi också bär ut eukaristin i procession. Vi ställer ut den på altaret. Vi bär ut den till sjuka. Den måste ut och lysa upp världen. För många har just mötet med Jesus i en eukaristisk procession blivit avgörande. Maria Elisabeth Hesselblad (1870–1957) råkade vara i Bryssel vid en stor eukaristisk procession. Hon sade att hon absolut inte ville knäböja, så hon gömde sig bakom kyrkdörren. Men hon tvingades ner på knä. Det var en inre kraft i eukaristin som gjorde att

hon måste böja sig ner. Likadant var det när den fromme juden Ratisbonne (1802–1884) i Rom kastade sig ner inför tabernaklet. Det finns en obetvinglig kraft som påverkar människor av olika slag som har den ärliga längtan efter Gud.

När vi nu avslutar vår reträtt avslutar vi den inte, utan vi skall fortsätta att försöka bli kvar i eukaristins strålgång och låta oss mer och mer uppfyllas av den, så att vi kan finna vår djupaste glädje i att vi får tacka, lova och förhärliga Gud och att det då också bär frukt i våra relationer, i vårt sätt att leva i vårt samhälle, att det inte bara begränsas till den lilla kyrkliga sfären utan att det kan bidra till att Guds ljus, Kristi ljus, lyser upp världen, att påskens ljus sprider sig och lyser upp vår värld.

Vi ber till sist om den nåden.

Herre, Jesus Kristus, i eukaristin förblir du kvar hos oss till tidens ände. Hjälp oss att leva i ständig tillbedjan och tacksägelse för detta mysterium och så låta oss själva omvandlas, så att vi mer och mer lever till din ära och så sprider ditt ljus till alla människor vi möter och hjälper dig att lysa upp världen med ditt ljus, din nåd och din kärlek. I Faderns och Sonen och den Helige Andes namn. Amen.